

บันทึกข่าวแรก พ.ศ. 2546

กรมทรัพยากรน้ำ

“ คิดถึงน้ำ
คิดถึงเรา ”

น้ำคือชีวิต

“...หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก
เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้า
คนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...”

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันที่ 17 มีนาคม 2529

สิ่งพิมพ์รัฐบาล
สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

สารอธิบตี

ตลอดเวลาที่ผ่านมา ปัญหาวิกฤตน้ำ ทั้งปัญหาการขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม และน้ำเสีย กลายเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น จากการเพิ่มขึ้นของประชากร การจัดการกับปัญหาดังกล่าว มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยผ่านความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน

การตระหนักถึงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างจริงจัง เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้น เมื่อมีการกำหนด “นโยบายน้ำแห่งชาติ” เมื่อ พ.ศ. 2543 ที่มุ่งเน้นการประสาน การพัฒนา และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ด้วยการคำนึงถึงส่วนของงานอย่างรอบด้าน ไม่เฉพาะผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น หากแต่ยังคำนึงถึงผลตอบแทนสูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอีกด้วย

การก่อตั้งกรมทรัพยากรน้ำ อันเป็นผลจากการปฏิรูประบบราชการ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 นับเป็นก้าวที่สำคัญยิ่งในการมุ่งเน้นการปฏิบัติการกิจการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศอย่างบูรณาการ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน บรรลุเป้าหมาย ตามวิสัยทัศน์น้ำแห่งชาติที่กำหนดว่า “ภายในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ โดยมีระบบการบริหารจัดการองค์กร ระบบกฎหมายในการใช้ทรัพยากรน้ำที่เป็นธรรม ยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมในทุกระดับ”

ในโอกาสที่ กรมทรัพยากรน้ำ ได้ดำเนินงานมาครบรอบปี จึงได้จัดทำหนังสือ “บันทึกก้าวแรก 2546 กรมทรัพยากรน้ำ” เพื่อนำเสนอเรื่องราวการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ได้ดำเนินการมาตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา เพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ของกรมทรัพยากรน้ำ พร้อมทั้งความก้าวหน้า และความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต

(นายสุรชัย ศศิสุวรรณ)
อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ

โครงสร้าง
องค์กร

กรมทรัพยากรน้ำ

อธิบดี

ผู้ตรวจราชการกรม

รองอธิบดี

นายช่างใหญ่

กลุ่มตรวจสอบภายใน

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

กลุ่มงานนิติการ

สำนักงานเลขานุการกรม

สำนักนโยบายและ
แผนทรัพยากรน้ำ

สำนักประสาน
ความร่วมมือ
ระหว่างประเทศ

สำนักวิจัยพัฒนาและ
อุทกวิทยา

สำนักส่งเสริมและ
ประสานมวลชน

ศูนย์สารสนเทศ
ทรัพยากรน้ำ

ศูนย์ป้องกันวิกฤตน้ำ

สำนักบริหารจัดการน้ำ

สำนักพัฒนาแหล่งน้ำ

สำนักอนุรักษ์และ
ฟื้นฟูแหล่งน้ำ

สำนักงานทรัพยากรน้ำ
ภาค 1 - 8

ส่วนปฏิบัติการในพื้นที่
(75 จังหวัด)

รายนามคณะผู้บริหาร

1. นายสุรัชย์ ศศิสุวรรณ
อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ

2. นายสมพล สุขโทด
รองอธิบดี

3. นายวิรัตน์ ชาวอุปถัมภ์
รองอธิบดี

7. นายสุจิต อรรถศาสตร์ศรี
เลขาธิการกรม

8. นายสุพล ปัดคานี
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ

9. นายบุญธรรม ศิริชัย
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยพัฒนาและอุตสาหกรรม

13. นายอนุสรณ์ บุญรัตน์
ผู้อำนวยการสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

14. นายวิโรจน์ วิวัฒน์ชัยแสง
ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศทรัพยากรน้ำ

15. นายสุพจน์ ไควจักขณ์ชัยกุล
ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันวิกฤติ

19. นายสัทธ์ เข้มประสิทธิ์
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 3

20. นายบูรินทร์ ดันไพบุลย์
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 4

21. นายศิริชัย คุณานพรัตน์
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 5

4. นายเนศ ดาตาสุวรรณ
นายช่างใหญ่

5. นายพิทักษ์ พุทษ์พิทักษ์กุล
ผู้ตรวจราชการกรม

6. นายนราวุฒิ ดิตาสุวรรณ
ผู้ตรวจราชการกรม

10. นางสาวณี สุขโหด
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและประสานมวลชน

11. นายวิเชียร จุ่งรุ่งเรือง
ผู้อำนวยการสำนักบริหารจัดการน้ำ

12. นายนิวัติชัย คัมภีร์
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาแหล่งน้ำ

16. นายปัญญา หลักเมือง
ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ

17. นายสงวนศักดิ์ เหล่าสิทธิสุข
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1

18. นายสุวิทย์ เชื้อวานวิน
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 2

22. นายสมศักดิ์ สุดดี
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 6

23. นายสุธน เอี้ยวสกุล
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 7

24. นายประสิทธิ์ เหมศรีชาติ
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8

บทที่ 1	กรมทรัพยากรน้ำ : จากวันวานถึงวันนี้	
	ความเป็นมา	12
	จุดเปลี่ยนแปลง	14
	วันนี้ของกรมทรัพยากรน้ำ	14
บทที่ 2	นโยบายรัฐ : การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน	
	สถานการณ์ทรัพยากรน้ำของประเทศ	18
	ข้อจำกัดการบริหารจัดการน้ำในอดีต	21
	แนวทางการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนด้วยหลักบูรณาการ	22
บทที่ 3	กรมทรัพยากรน้ำกับพันธกิจเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน	
	การเสนอแนะนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ	24
	การจัดทำนโยบาย	24
	นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน	26
	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ	26
	กรอบแผนทรัพยากรน้ำ	27
	ภาพรวมการจัดสรรงบประมาณในระดับต่าง ๆ	28
	แผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ	30
	แนวทางการจัดทำพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ	32
	การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ	34
	โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง	36
	การบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำ	40
	แนวทางการบริหารและจัดการด้านอุทกวิทยา	
	25 ลุ่มน้ำหลักของประเทศไทย	40
	การบริหารจัดการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ	41
	แนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ	43
	งานวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ	46
	การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำ	48
	การพัฒนาระบบบริหาร กรมทรัพยากรน้ำ	50
	การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร	
	เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	52
	การจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการลุ่มน้ำ	52
	การพัฒนาบุคลากรของกรมทรัพยากรน้ำ	55
	การบริหารจัดการน้ำสะอาด	56
	การสัมปทานประกอบกิจการประปา	58
	ข้อมูลและสถิติด้านต่าง ๆ ของกรมทรัพยากรน้ำ	60

พยาน
ในรอบปี
ที่ผ่านมา

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นประธานการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน” วันที่ 23 กรกฎาคม 2546 ณ อาคารวิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ

ดร.ปลอดประสพ สุรัสวดี ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนายสุรชัย ศศิสุวรรณ อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ ร่วมประชุม The First Meeting of the ASEAN Working Group on Water Resources Management ระหว่างวันที่ 28-29 มกราคม 2546 ณ โรงแรมสยามซิตี

การลงนามสัญญาจ้างที่ปรึกษาปรับปรุงกฎหมายและจัดทำร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ ระหว่าง กรมทรัพยากรน้ำ กับ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 14 สิงหาคม 2546

การลงนามสัญญาจ้างที่ปรึกษาปรับปรุงกฎหมาย และจัดทำร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ ระหว่างกรมทรัพยากรน้ำกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2546

รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) ประธานกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ มอบนโยบายในการประชุมสัมมนาการจัดทำแผนทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2546 ณ โรงแรมรามาร์คเด็ง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) ให้โอวาทในการประชุมพิเศษ ข้าราชการกรมทรัพยากรน้ำ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2546 ณ ห้องประชุม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมทรัพยากรน้ำจัดการอบรมเรื่อง "การควบคุมการผลิตและการบำรุงรักษา ระบบประปาเทศบาลและประปาผิวดิน รุ่นที่ 1" ระหว่างวันที่ 18-21 สิงหาคม 2546

นายสุรัชย์ ศรีสวรรณ อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ เปิดประชุม WUP-A Workshop No.7 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2546 ณ โรงแรมรอยัล ปริ้นเซส

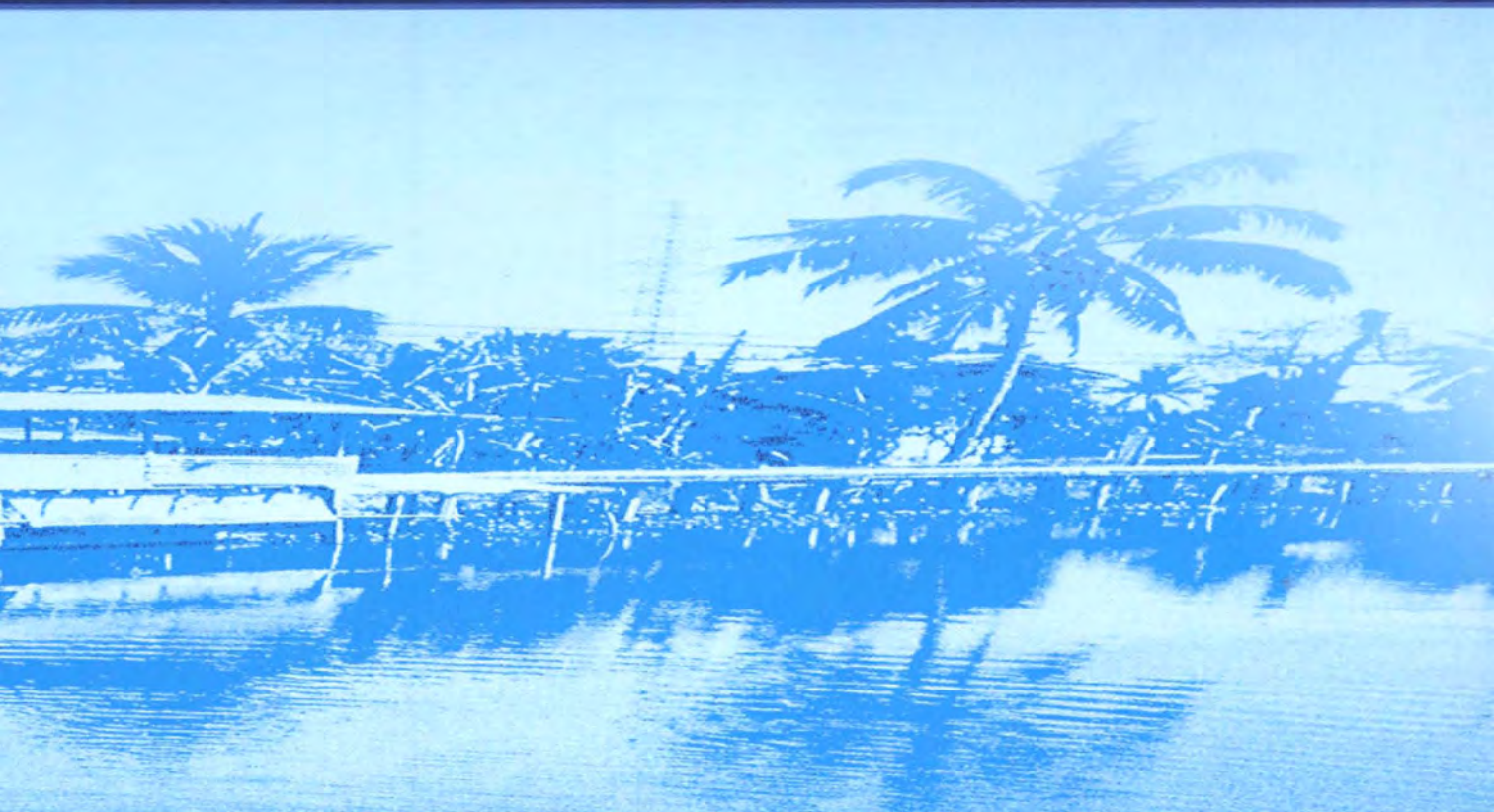
การสัมมนาการบริหารจัดการลุ่มน้ำ (แบบภูมิปัญญาท้องถิ่น) วันที่ 4 กันยายน 2546 ณ โรงแรมเดอะทวิน ทาวเวอร์

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรกลยุทธ์การเผยแพร่ การประชาสัมพันธ์ และการประสานมวลชน เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2546 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์

มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

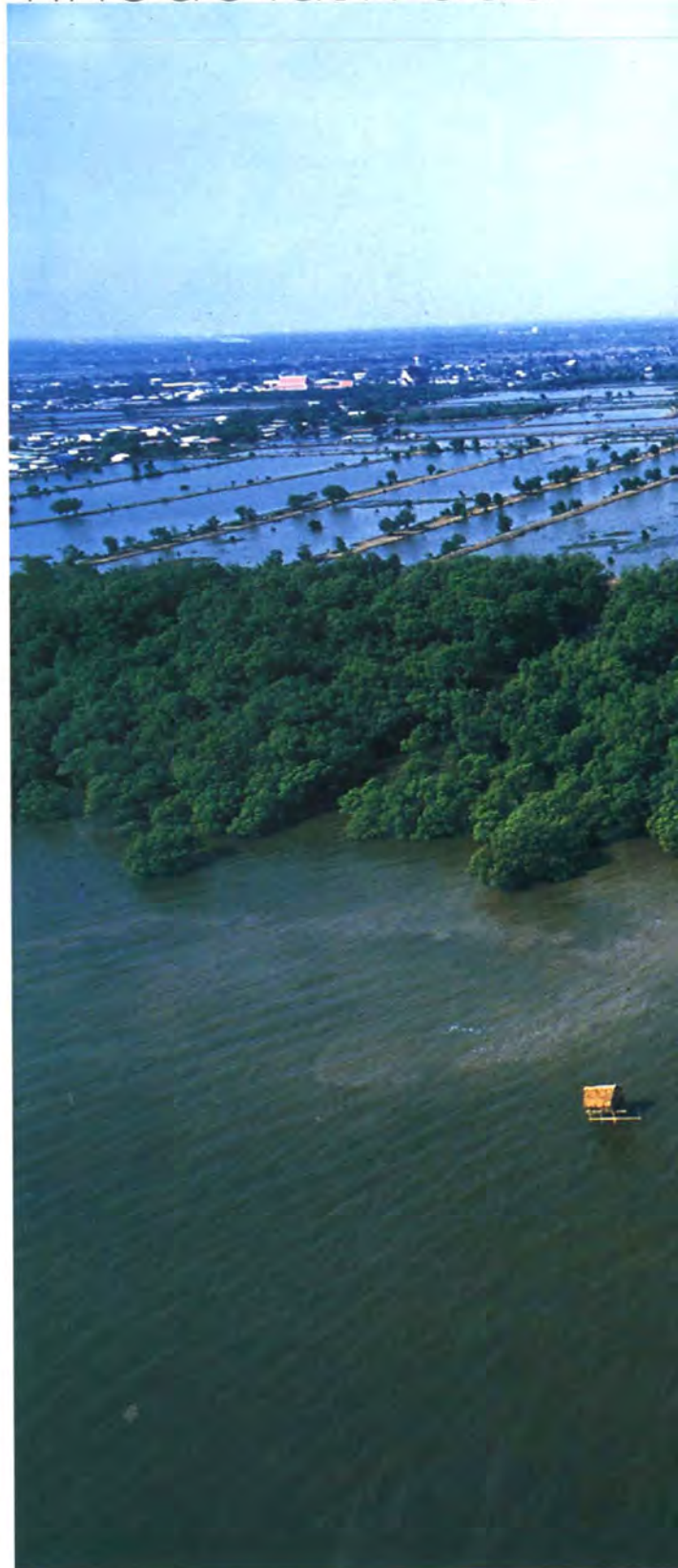
ด้วยหลักการรวมกับบาล

ความเป็นมา

“น้ำ” จัดเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเคยมีให้ใช้ได้อย่างไม่จำกัด แต่หลายปีที่ผ่านมา หลายประเทศในโลกกลับต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรโลก การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการทำลายระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดไม้ทำลายป่าของมนุษย์ จนทำให้เกิดภัยธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ

การตระหนักถึงวิกฤติภัยจากน้ำ ได้รับการกระตุ้นและปลุกกระแสความตื่นตัวทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย แม้ว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำในประเทศไทยจะยังพอรับมือได้ แต่นั่นก็ไม่ใช่เรื่องที่จะสามารถละเลยได้ต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ ซึ่งมีไม่น้อยกว่า 32 หน่วยงาน ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่นับวันปัญหาวิกฤติน้ำยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ปราศจากนโยบายที่ชัดเจน และขาดการบูรณาการร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2532 เรียกโดยย่อว่า “กทช.” มีหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผนงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนา การใช้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในการบริหารทรัพยากรน้ำในประเทศไทย

■ จุดเปลี่ยนแปลง

เพื่อให้การบริหารทรัพยากรน้ำมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในปี 2543 คณะรัฐบาลได้กำหนดกรอบ “วิสัยทัศน์น้ำแห่งชาติ” โดยให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2543 ระบุว่าภายในปี 2568 ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ โดยมีระบบการบริหารจัดการองค์กระบวนกฎหมายในการใช้ทรัพยากรน้ำที่เป็นธรรม ยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมในทุกระดับ

จากวิสัยทัศน์น้ำแห่งชาติ ได้นำไปสู่การกำหนด “นโยบายน้ำแห่งชาติ” ซึ่งคณะรัฐบาลได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2543 ภายใต้แนวคิดที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และแนวทางการบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสานที่มุ่งเน้นการประสาน การพัฒนา และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ด้วยการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่ผลตอบแทนสูงสุดด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลจากการปฏิรูประบบราชการเมื่อปลายปี 2545 ที่ผ่านมามีการนำสู่การจัดตั้ง กรมทรัพยากรน้ำ ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหลักด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างครบวงจร โดยทำหน้าที่เสนอแนะนโยบาย จัดทำแผนแม่บท การศึกษาวิจัย พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งน้ำ ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปของคณะอนุกรรมการลุ่มน้ำให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เพื่อส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมกับการทำงานของภาครัฐ เริ่มจากการคิด การนำเสนอความเห็น การลงมือปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามและประเมินผล เพื่อสร้างการยอมรับในแผนงานของโครงการและกิจกรรมของภาครัฐที่เข้าไปดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

■ วัตถุประสงค์กรมทรัพยากรน้ำ

■ วิสัยทัศน์

กรมทรัพยากรน้ำ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

■ พันธกิจ

กรมทรัพยากรน้ำ มีพันธกิจหลัก คือ การเสนอแนะการจัดทำนโยบาย แผน และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ ฟื้นฟู รวมทั้งควบคุม ดูแลกำกับ ประสาน ติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ พัฒนาวิชาการ กำหนดมาตรฐาน และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งระดับภาพรวมและระดับลุ่มน้ำ

■ นโยบาย

กรมทรัพยากรน้ำมุ่งเน้นการบริหารจัดการ อนุรักษ์ พัฒนา และแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรมอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนประชาคม เครือข่ายภาคเอกชน ตลอดจนทุกส่วนของสังคม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

■ กลยุทธ์

1. จัดทำข้อเสนอแนะ นโยบาย แผน ข้อกำหนด และมาตรการเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการเชิงรุก ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

2. บริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟูแหล่งน้ำทั่วประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน รวมถึงการป้องกัน บรรเทา และแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และขีดความสามารถของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์กรท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ด้วยการประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างความรู้ การถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

■ อำนาจหน้าที่

ตามที่บัญญัติไว้ในกฎกระทรวง ประกอบด้วย

1. เป็นหน่วยงานหลักในการเสนอแนะนโยบาย แผนแม่บท และมาตรการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟู การใช้ ประโยชน์และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งกำกับ และประสานให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติ

2. กำหนดแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ศึกษา วิจัย พัฒนา อนุรักษ์ และพื้นฟูทรัพยากรน้ำ

4. ติดตามประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตาม นโยบาย แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และมาตรการที่ได้กำหนดไว้ ทั้งในระดับประเทศ และระดับลุ่มน้ำ

5. พัฒนาระบบฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

6. กำหนดหรือเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมาย กฎ ระเบียบ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ

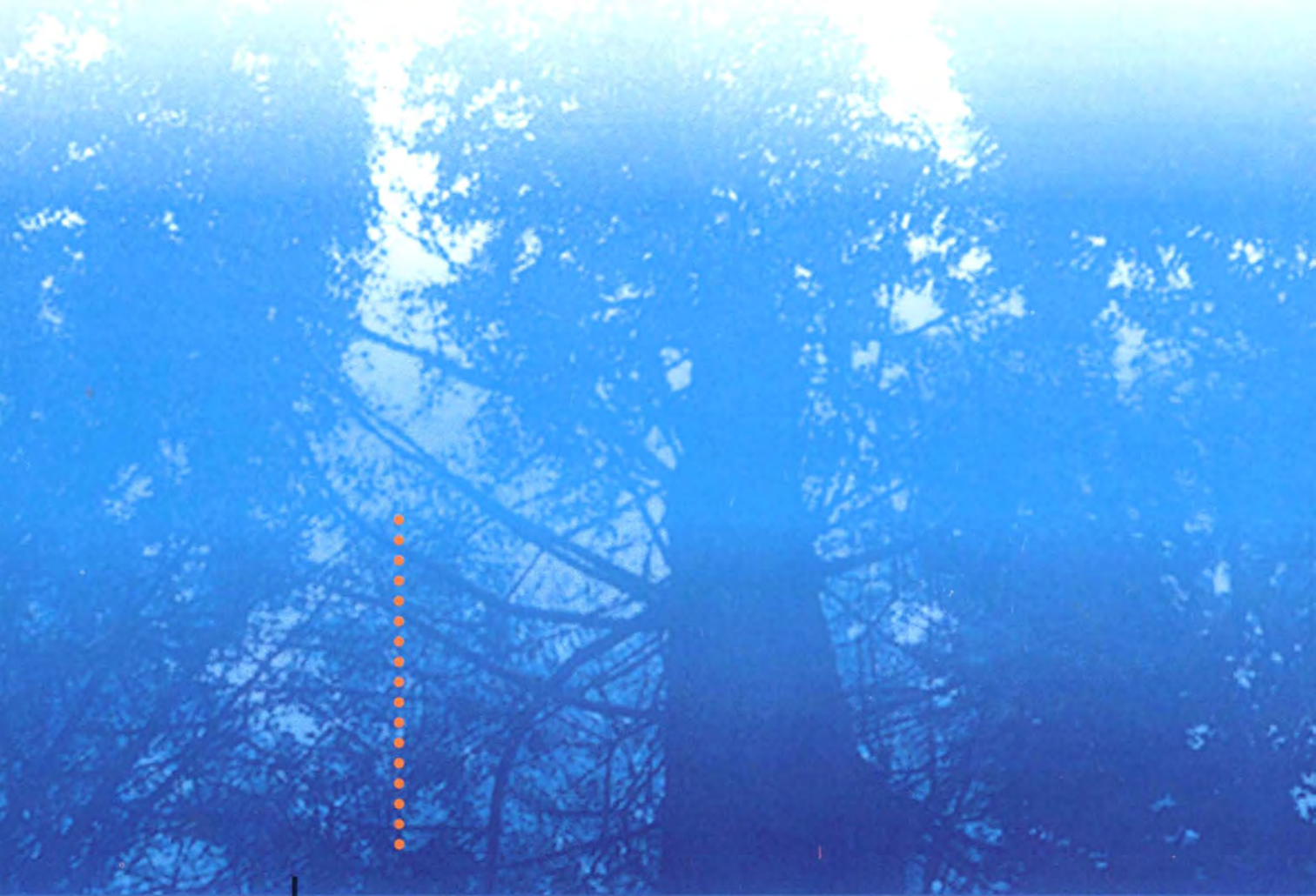
7. ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดเทคโนโลยี เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรณรงค์ทำความเข้าใจกับองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ

8. ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

9. ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านเทคนิควิชาการ มาตรฐานและกฎเกณฑ์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แก่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

10. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ประสาน

ความร่วมมือ

เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

อย่างยั่งยืน

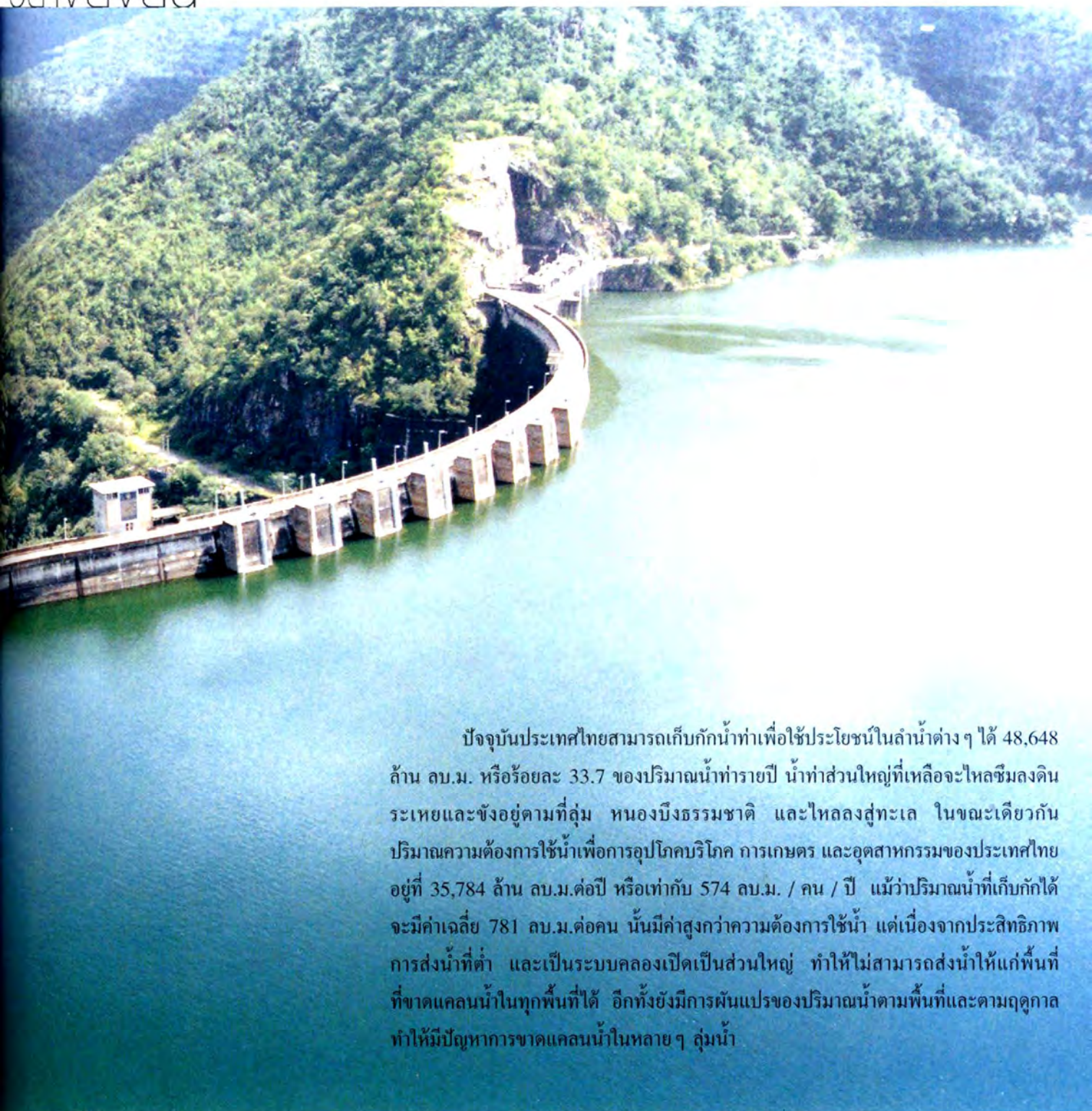
■ สถานการณ์ทรัพยากรน้ำของประเทศ

ที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรน้ำในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาน้ำเสีย ล้วนแต่เป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก

ในการพิจารณาปัญหาดังกล่าว สามารถแบ่งพื้นที่ในประเทศไทยออกเป็น 25 ลุ่มน้ำหลัก และ 254 ลุ่มน้ำย่อย คิดพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งประเทศประมาณ 512,000 ตร.กม. ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 1,424 มม. คิดเป็นปริมาณน้ำฝนรวมในแต่ละปี 719,287 ล้าน ลบ.ม. โดยเป็นปริมาณน้ำท่าหรือน้ำที่ไหลตามแม่น้ำลำคลองเฉลี่ยต่อปี 213,423 ล้าน ลบ.ม. เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 3,425 ลบ.ม.

อย่างยั่งยืน

ปัจจุบันประเทศไทยสามารถเก็บกักน้ำทำเพื่อใช้ประโยชน์ในลำน้ำต่างๆ ได้ 48,648 ล้าน ลบ.ม. หรือร้อยละ 33.7 ของปริมาณน้ำท่ารายปี น้ำท่าส่วนใหญ่ที่เหลือจะไหลซึมลงดิน ระเหยและขังอยู่ตามที่ลุ่ม หนองบึงธรรมชาติ และไหลลงสู่ทะเล ในขณะที่เดียวกัน ปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร และอุตสาหกรรมของประเทศไทย อยู่ที่ 35,784 ล้าน ลบ.ม.ต่อปี หรือเท่ากับ 574 ลบ.ม. / คน / ปี แม้ว่าปริมาณน้ำที่เก็บกักได้ จะมีค่าเฉลี่ย 781 ลบ.ม.ต่อคน นั้นมีค่าสูงกว่าความต้องการใช้น้ำ แต่เนื่องจากประสิทธิภาพ การส่งน้ำที่ต่ำ และเป็นระบบคลองเปิดเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่ ที่ขาดแคลนน้ำในทุกพื้นที่ได้ อีกทั้งยังมีการผันแปรของปริมาณน้ำตามพื้นที่และตามฤดูกาล ทำให้มีปัญหาคารขาดแคลนน้ำในหลายๆ ลุ่มน้ำ

ปัญหาของทรัพยากรน้ำ สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ คุณภาพน้ำต่ำ และปัญหาน้ำท่วม

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ มักเกิดขึ้นในฤดูแล้ง เนื่องจากปริมาณน้ำเก็บกักไม่เพียงพอต่อความต้องการ จากการที่ไม่มีอ่างเก็บน้ำหรือการที่มีปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บกักน้อยกว่าปกติ หรือการใช้น้ำอย่างขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งสาเหตุจากฝนทิ้งช่วง โดยเฉพาะในฤดูเพาะปลูกระหว่างเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม ซึ่งพื้นที่ชลประทานที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลักมักประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทุกปี กลุ่มน้ำที่ประสบความรุนแรงจากปัญหาดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มน้ำยม วัง โขง เจ้าพระยา ทำจีน สะแกกรัง ปราชินบุรี บางปะกง และทะเลสาบสงขลา เพราะมีความต้องการใช้น้ำสูงกว่าปริมาณการเก็บกักมาก โดยกลุ่มน้ำเจ้าพระยาและทำจีนต้องอาศัยน้ำที่ปล่อยจากกลุ่มน้ำปิง น่าน ป่าสัก และแม่กลอง

ปัญหาคุณภาพน้ำต่ำ

จากการตรวจวัดคุณภาพน้ำในแม่น้ำต่างๆ โดยกรมควบคุมมลพิษ แสดงให้เห็นว่าคุณภาพน้ำของกลุ่มน้ำต่างๆ ในฤดูแล้งมีระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ กลุ่มน้ำกก ยม เจ้าพระยา สะแกกรัง ป่าสัก ทำจีน บางปะกง ชายฝั่งทะเลตะวันออก และทะเลสาบสงขลา ซึ่งเกิดขึ้นในกลุ่มน้ำที่มีการปล่อยน้ำเสียจากชุมชน อุตสาหกรรม ปศุสัตว์เป็นปริมาณมาก และในช่วงฤดูแล้งมีปริมาณน้ำน้อย ทำให้มีการเน่าเสียมาก

ปัญหาน้ำท่วม เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแทบทุกกลุ่มน้ำในประเทศไทย ที่สำคัญได้แก่ กลุ่มน้ำเจ้าพระยา กลุ่มน้ำยม กลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (กลุ่มน้ำย่อย อู่ตะเภา) รองลงไป ได้แก่ กลุ่มน้ำวัง กลุ่มน้ำปิง กลุ่มน้ำโขง กลุ่มน้ำชี กลุ่มน้ำมูล กลุ่มน้ำป่าสัก (ดอนบม) และกลุ่มน้ำทำจีน

ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมา ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยตรงและมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งปัญหาทั้งหมดนี้สามารถบรรเทาได้ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างผสมผสานเพื่อให้เกิดการบูรณาการ ด้วยการมีส่วนร่วมของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชนทั้งในส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น

ข้อจำกัดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในอดีต

การดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องน้ำในอดีตมักให้ความสำคัญกับเรื่องการก่อสร้าง หรือการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าการบริหารจัดการน้ำ เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการก่อสร้าง การดูแลบำรุงรักษา หรือแม้แต่การจัดการน้ำ ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจึงแบ่งแยกเป็นกลุ่มต่างๆ ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพยากรน้ำ (Stakeholders) เป็นหลัก

ดังนั้น เมื่อมีการดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ

■ แนวทางการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนด้วยหลักบูรณาการ

จากวิสัยทัศน์และนโยบายน้ำแห่งชาติได้นำไปสู่การวางแนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ ที่ต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ในการบูรณาการนั้นต้องนำทรัพยากร องค์กร หน่วยงาน และความรู้ความสามารถทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทุกด้านมาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน โดยยึดหลักการดำเนินการ 3 ประการคือ ความมีประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และความยั่งยืน

ในการบูรณาการทรัพยากรน้ำ จำเป็นต้องมีความสอดคล้อง สนับสนุน และไม่ขัดกับการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรอื่น ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรป่าไม้ ดิน หรือ มนุษย์

เช่นเดียวกันกับการบูรณาการองค์กร ที่ต้องดำเนินการให้ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจากการปฏิรูประบบราชการเมื่อปลายปี 2545 เป็นต้นมา ทำให้หน่วยงานที่มีพันธกิจเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ โดยตรงลดลง เหลือเพียงกรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมควบคุมมลพิษ และกรมชลประทาน ทำให้การร่วมกันสนับสนุน การพัฒนาและบริหารทรัพยากรน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีบทบาทมากขึ้น เพราะสามารถมีส่วนร่วม ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาที่ต้องถึง จัดทำแผนการพัฒนา และประเมินผลได้อย่างเต็มที่

ในขณะที่การบูรณาการด้านวิชาการสามารถทำได้ด้วยการนำเอาวิชาการด้านต่างๆ เทคโนโลยีที่เหมาะสม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ วิจัย เพื่อหาแนวทาง รูปแบบและวิธีการแก้ไขปัญหาในการพัฒนา และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างได้ผลต่อไป

ส่วนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรนั้น ได้ให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ผลของการแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างถูกต้องและตรงกับความต้องการของประชาชน

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนด้วยบูรณาการสามารถทำได้ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำจากแหล่งน้ำเดิมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการก่อสร้างระบบส่งและกระจายน้ำ การลดการสูญเสีย การใช้น้ำอย่างประหยัด รวมทั้งการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพืช เป็นต้น

นอกจากนี้ยังหาทางเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนของแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ ทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่ก่อสร้างไว้ ด้วยการขุดลอกหรือหาแนวทางการนำน้ำจากแหล่งข้างเคียงมาเพิ่มเติม ที่สำคัญ คือการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่เพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุน เช่น ฝายทดน้ำ ฝายเก็บกักน้ำ อ่างเก็บน้ำทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ และการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนด้วยการเชื่อมแหล่งน้ำระหว่างลุ่มน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำกับพันธกิจเพื่อ

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน กรมทรัพยากรน้ำได้ดำเนินการกำหนดนโยบาย และดำเนินการตามกรอบแผนที่ดำเนินการไว้อย่างชัดเจน

■ การเสนอแนะนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ

■ การจัดทำนโยบาย

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์น้ำแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบนโยบายน้ำแห่งชาติ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2543 โดยยึดหลักแนวคิดมุ่งให้สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และแนวทางการบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสาน หรือ Integrated Water Resources Management (IWRM) เพื่อเน้น การประสาน การพัฒนา และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ร่วมกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ด้วยการคำนึงถึงผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

การทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

1. เร่งรัดให้มีพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำเป็นกฎหมายหลักในกฏการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ
 2. จัดให้มีองค์กรเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับท้องถิ่นที่มีกฎหมายรองรับ
 3. เน้นการจัดสรรน้ำที่เหมาะสมและเป็นธรรมสำหรับการใช้น้ำด้านต่างๆ
 4. กำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการจัดหาน้ำและพัฒนาแหล่งน้ำ
 5. จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
 6. พัฒนาและบรรจุความรู้เรื่องน้ำในหลักสูตรของทุกระดับการศึกษา
 7. สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานของรัฐ
 8. เร่งรัดให้มีกฎหมายแผนผังประเพณีและสิ่งแวดล้อมภาคอุทกภัย
 9. สนับสนุนงบประมาณสำหรับแผนปฏิบัติการตามนโยบาย
- กรมทรัพยากรน้ำได้สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว

■ นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน” เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2546 ณ อาคารวิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ โดยมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร เป็นประธานการประชุม

โอกาสนี้รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) ประธานกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้นำเสนอสถานการณ์ทรัพยากรน้ำของประเทศ สภาพปัญหา การขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค และเพื่อการเกษตร โดยเน้นการแก้ไขปัญหาในลักษณะองค์รวม การก่อสร้างระบบส่งน้ำ หรือระบบกระจายน้ำในระบบคลองฝาย และระบบท่อ เป็นเครือข่ายระบบการส่งน้ำ ด้วยการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำภายในประเทศ หรือจากต่างประเทศเพื่อเพิ่มน้ำต้นทุน โดยวางแผนเป้าหมายให้แล้วเสร็จภายใน 5 ปี ประกอบด้วย การศึกษาแผนหลัก และสำรวจออกแบบ ในปี 2546 - 2547 และดำเนินการก่อสร้างให้เสร็จภายในปี 2551

ที่ประชุมได้มีความเห็นว่า การจัดการทรัพยากรน้ำนั้น ควรกำหนดเป็นแผนแม่บทในลักษณะพื้นที่ลุ่มน้ำให้ครอบคลุมการพัฒนา การใช้ การอนุรักษ์ต้นน้ำ การป้องกันชะล้างพังทลายของดิน และการจัดการคุณภาพน้ำ โดยพิจารณาความต้องการในทุกกิจกรรม และน้ำต้นทุน ออกแบบระบบเชื่อมโยง ระบบกระจายน้ำ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง มีกฎหมาย กำกับควบคุม มีข้อมูลงานวิจัยและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งกำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น

นายกรัฐมนตรี ได้ขอให้ที่ประชุมนำความเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปพิจารณา โดยสามารถส่งข้อมูลต่าง ๆ และความคิดเห็นเพิ่มเติม อันเป็นประโยชน์ให้กับรองนายกรัฐมนตรี และขอให้ตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาจัดทำ Conceptual Design รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการศึกษาเพื่อจัดทำรายละเอียดเพื่อเสนอของบประมาณต่อไป

■ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาประเทศที่สำคัญยิ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมุ่งเน้นบทบาทของประชาชนในการรับทราบ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็น เพื่อประโยชน์สูงสุดสำหรับการตัดสินใจ ในผลประโยชน์หรือส่วนได้ส่วนเสียที่ประชาชนจะได้รับจากโครงการ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ประการ คือ การมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้รับรู้ การมีส่วนร่วม โดยการสนทนาหารือ และการมีส่วนร่วมแบบปฏิสัมพันธ์

ประโยชน์ที่จะได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่สำคัญ คือ ทำให้ทราบถึงประเด็นความสนใจของประชาชน เพื่อเตรียมทางหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบ หลีกเลี่ยงความล่าช้าของโครงการ เตรียมความพร้อมของชุมชนในการรับผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะประสบความสำเร็จ ได้หรือไม่นั้น จำเป็นต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สมาชิกชุมชนสามารถมีเสียงในกระบวนการตัดสินใจ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดสามารถสื่อสารกันได้อย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา เพื่อการแสวงหาวิธีแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และบางกรณีอาจจำเป็นต้องใช้เทคนิคการแก้ไขความขัดแย้งให้เป็นที่ยอมรับได้

■ กรอบแผนทรัพยากรน้ำ

คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบให้มีการกำหนดกรอบแผนทรัพยากรน้ำเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2545 โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดหาและพัฒนา และด้านเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ โดยกำหนดสัดส่วนงบประมาณของแต่ละด้าน ประมาณ 2% 55% และ 43% ตามลำดับ พร้อมกันนี้คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำงบประมาณด้านทรัพยากรน้ำ และขั้นตอนการจัดทำแผนลุ่มน้ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ

แผนงานด้านปรับปรุงกฎหมายและองค์กร

แผนงานด้านนโยบายและการวางแผน

แผนงานการติดตามและประเมินผล

แผนงานการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม

แผนงานพัฒนาบุคลากรและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการน้ำ

ด้านการจัดหาและพัฒนา

แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ

แผนงานป้องกันอุทกภัยและภัยแล้ง

แผนงานการใช้น้ำระหว่างประเทศ

ด้านเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ

แผนงานปรับปรุงและบำรุงรักษา

แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม

แผนงานส่งเสริมและพัฒนาจิตสำนึกการใช้น้ำอย่างประหยัด

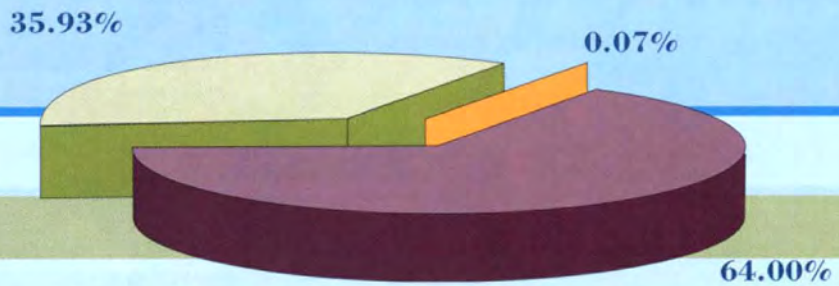
แผนงานมาตรฐานด้านเศรษฐศาสตร์

ภาพรวมการจัดสรรงบประมาณในระดับต่าง ๆ

ในการเปรียบเทียบงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2544, 2545, 2546 และ 2547 ได้มีการจัดทำไว้ในรูปของโครงสร้างงบประมาณทรัพยากรน้ำ ด้วยการประมวลและจัดทำขึ้นเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อสะท้อนข้อเท็จจริงของงบประมาณด้านทรัพยากรน้ำของประเทศ ดังแสดงไว้ในแผนภูมิ ดังนี้

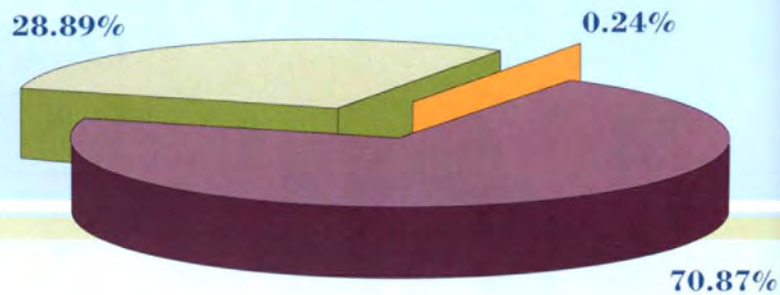
แผนภูมิที่ 1

งบประมาณทรัพยากรน้ำของประเทศ จำแนกเป็น 3 ด้าน ปีงบประมาณ 2544 ยอดรวม 38,015.99 ล้านบาท

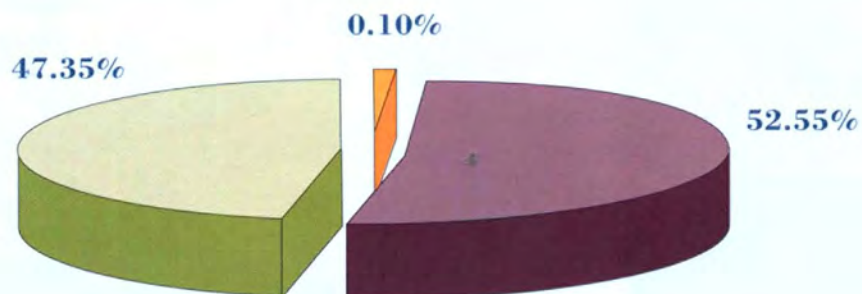
แผนภูมิที่ 2

งบประมาณทรัพยากรน้ำของประเทศ จำแนกเป็น 3 ด้าน ปีงบประมาณ 2545 ยอดรวม 36,509.02 ล้านบาท

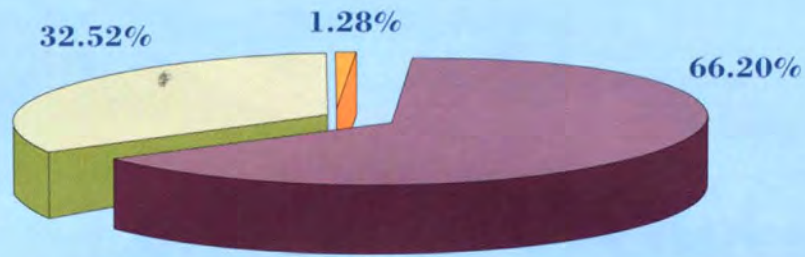
แผนภูมิที่ 3

งบประมาณทรัพยากรน้ำของประเทศ จำแนกเป็น 3 ด้าน ปีงบประมาณ 2546 ยอดรวม 36,226.45 ล้านบาท

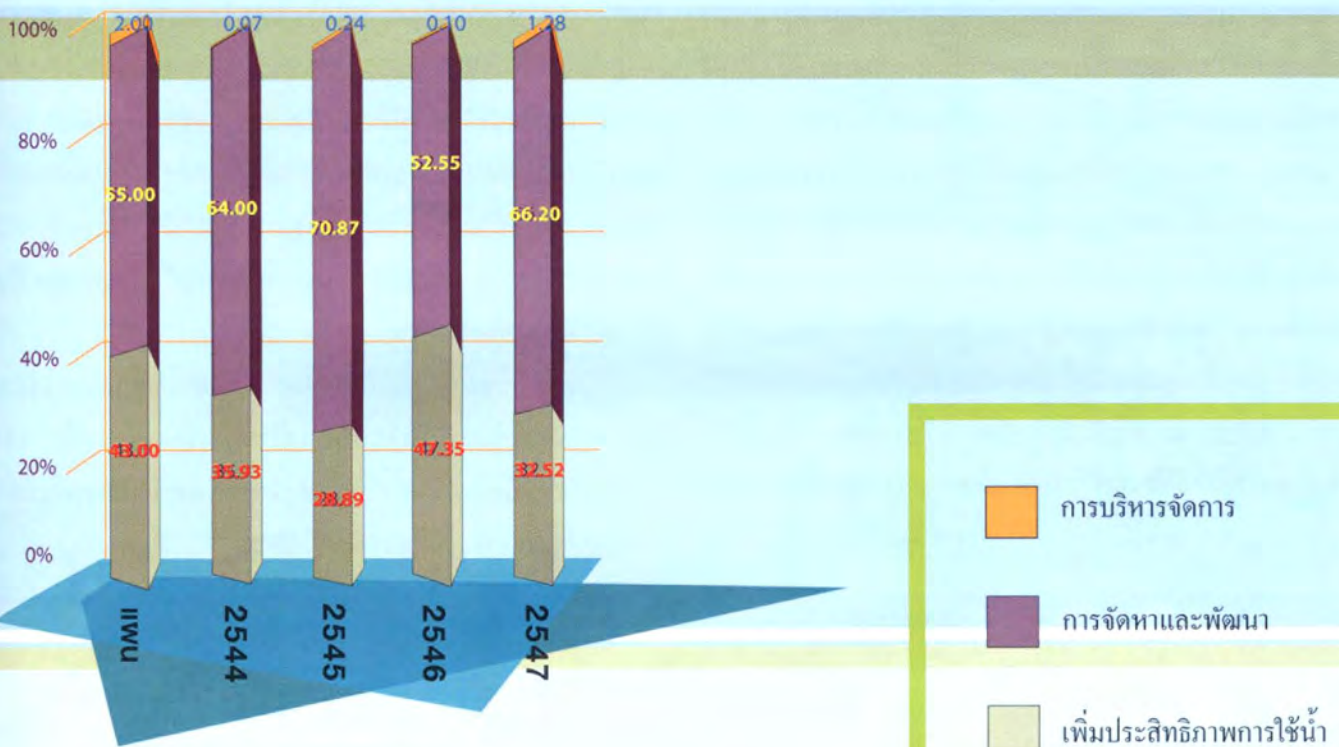
แผนภูมิที่ 4

งบประมาณทรัพยากรน้ำของประเทศ จำแนกเป็น 3 ด้าน ปีงบประมาณ 2547 ยอดรวม 29,619.25 ล้านบาท

แผนภูมิที่ 5

แสดงสัดส่วนงบประมาณทรัพยากรน้ำแต่ละด้าน เปรียบเทียบกับกรอบแผนทรัพยากรน้ำในปีงบประมาณ 2544-2547

- การบริหารจัดการ
- การจัดหาและพัฒนา
- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ

กรอบทรัพยากรน้ำที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบแผนทรัพยากรน้ำในภาพองค์กรรวม เพื่อการจัดสรรงบประมาณตามนโยบายน้ำแห่งชาติ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการน้ำจะนำไปเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดงานและโครงการในการขออนุมัติให้สอดคล้องกับนโยบายน้ำแห่งชาติ กลยุทธ์การดำเนินงาน ตลอดจนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่วางไว้ และจะใช้เป็นกรอบแผนหลักด้านทรัพยากรน้ำของผู้บริหารระดับสูง ในการพิจารณากำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณต่อไป

■ แผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ

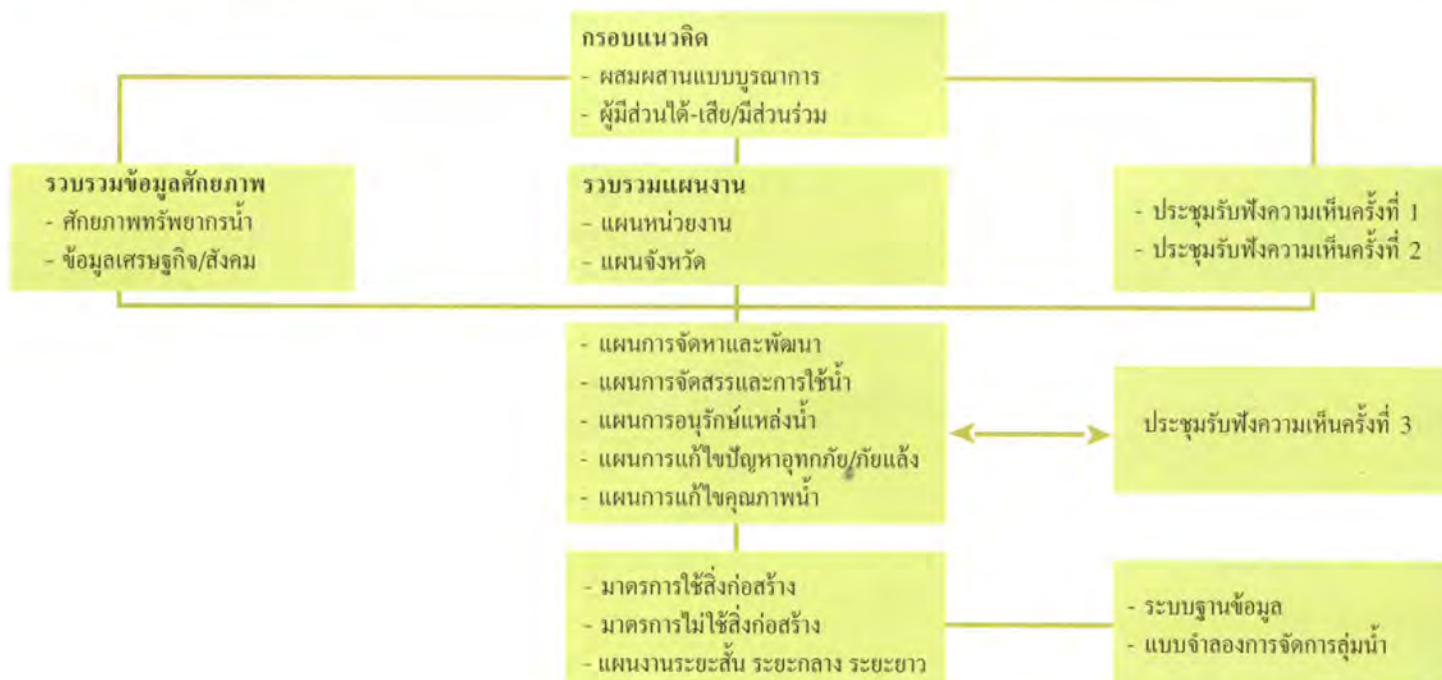
เมื่อจำแนกพื้นที่ประเทศตามสภาพทางภูมิศาสตร์และอุทกศาสตร์ สามารถจัดแบ่งออกเป็น 25 ลุ่มน้ำหลัก ได้แก่ ลุ่มน้ำกก ปิง วัง ยม น่าน สาละวิน ป่าสัก โขง ชี มูล สะแกกรัง แม่กลอง ท่าจีน ปราจีนบุรี โคนเลสาป เพชรบุรี เจ้าพระยา ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก บางปะกง ชายฝั่งทะเลประจวบคีรีขันธ์ ดาปี ชายฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันตก ชายฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันออก ทะเลสาบสงขลา และปัตตานี ซึ่งช่วยให้การแก้ไขปัญหาเรื่องทรัพยากรน้ำของประเทศทำได้ง่ายขึ้น และจำเป็นต้องมีการดำเนินการแบบบูรณาการ คือ การวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งป่า ดิน น้ำ ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่แนวคิดในการบริหารจัดการน้ำในระบบลุ่มน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม คุณภาพน้ำ การจัดสรรน้ำ และการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อความเป็นธรรมและยั่งยืน

ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาพรวมของแต่ละลุ่มน้ำทั่วประเทศ จำเป็นต้องจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ ซึ่งจะครอบคลุมการจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบจากแผนงานและโครงการต่างๆ ตามแผนรวม เพื่อให้หน่วยปฏิบัติหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เพื่อให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์สำคัญ คือ มุ่งหมายให้มีแผนรวมแบบบูรณาการผสมผสานในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ใช้เป็นกรอบนโยบายการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อม และมุ่งหมายให้มีการแสดงภาพรวมของลุ่มน้ำทั้งด้านอุปสงค์ อุปทาน แนวทางการแก้ไขปัญหาและวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำที่ชัดเจน

กรมทรัพยากรน้ำได้ดำเนินการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำปิงและป่าสักเสร็จเรียบร้อยแล้วในปี 2546 อยู่ระหว่างดำเนินการ 4 ลุ่มน้ำ ในภาคตะวันออก และมีแผนจะดำเนินการให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 25 ลุ่มน้ำในปี 2548

การจัดทำแผนรวมการบริหารลุ่มน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ

สำหรับการดำเนินการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ ได้เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดย
การวิเคราะห์สภาพปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาจากข้อมูลที่ได้จาก
การศึกษาโดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประชุมหารือ
เพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการจากประชาชนในพื้นที่และหน่วยงาน
ท้องถิ่น เพื่อจำแนกปัญหาและความต้องการด้านทรัพยากรน้ำและ
ทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ การบริหารจัดการน้ำ
น้ำท่วมและภัยแล้ง การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและคุณภาพน้ำ ทำการ
วิเคราะห์ลำดับความสำคัญในแต่ละปัญหา โดยพิจารณาจากความจำเป็น
และผลประโยชน์ที่จะได้รับ กำหนดกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรน้ำ
สำหรับแต่ละลุ่มน้ำย่อยหรือพื้นที่ย่อย จัดทำกรอบแผนงาน และจัดทำ
แผนทางเลือกที่ผสมผสานระดับท้องถิ่นกับงานในระดับลุ่มน้ำ และ
จัดทำแผนปฏิบัติการของลุ่มน้ำ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ คือ การจัดทำแผนต่างๆ ที่มีความเหมาะสม
กับทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
ได้แก่ แผนการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค
การเกษตร และอุตสาหกรรม แผนการจัดสรรการใช้ที่ดินต่างๆ
แผนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูแหล่งต้นน้ำ และแหล่งน้ำเสื่อมโทรม รวมทั้ง
แผนการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและคุณภาพน้ำ

นอกจากนี้ ยังนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดทำแผนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในลุ่มน้ำ และการนำไปใช้ในการบริหาร
จัดการลุ่มน้ำของหน่วยงานต่างๆ การเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของประชาชนและองค์กรลุ่มน้ำ เพื่อเตรียมรองรับการกระจายอำนาจ
และระบบการบริหารจัดการในระบบลุ่มน้ำ รวมทั้งผลด้านระบบข้อมูล
พื้นฐาน (Database) แบบจำลองการบริหารจัดการลุ่มน้ำ เพื่อเป็น
เครื่องมือในการบริหารจัดการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดทำแผนการดังกล่าว คือ
การมีแผนรวมในการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำที่เป็นรูปธรรม
และทำให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นระบบลุ่มน้ำอย่างเหมาะสม
ตามความสามารถ ศักยภาพของทรัพยากรน้ำ และตรงตามความต้องการ
ของประชาชนในท้องถิ่น

แนวทางการจัดทำพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ

ตลอดเวลาที่ผ่านมา ปัญหาวิกฤตน้ำกลายเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นทั้งในระดับโลก และระดับประเทศ รวมทั้งประเทศไทย การจัดการกับปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องกำหนดเป็นมาตรการ ที่ได้รับการยอมรับสนับสนุนจากส่วนรวม ซึ่งการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับในเรื่องดังกล่าว จึงเป็นเรื่อง ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ที่ผ่านมามทบบัญญัติทางกฎหมายหลายฉบับ ที่ว่าด้วยเรื่องการบริหาร จัดการวิกฤตน้ำไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ เนื่องจากกฎหมายเหล่านั้นไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือ ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างสมควรไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พ.ศ. 2482 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520

ด้วยเหตุนี้ เมื่อทบบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญ ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ประโยชน์และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของ ประชาชนและชุมชนต่างๆ กรมทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการดังกล่าว จึงได้ลงนามในสัญญาจ้างเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2546 ว่าจ้างให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการ ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ เพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างกฎหมายที่มีความเหมาะสมต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม เพื่อให้ ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ การพัฒนาการบริหารจัดการ และการ อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับท้องถิ่น ที่สำคัญที่สุด คือ การจัดทำร่าง พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาน้ำ ด้วยการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น ของประชาชนต่อร่างกฎหมายดังกล่าว

คาดว่า การดำเนินการดังกล่าว จะทำให้ทราบปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายทรัพยากรน้ำ การบังคับใช้ กฎหมาย อุปสรรคขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ และนำไปสู่การร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ ภายหลังจากที่ได้ผ่านขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนได้อย่างสมบูรณ์

■ การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากรน้ำ ถือเป็นประเด็นหลักระดับโลก เนื่องจาก “น้ำ” จัดเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในโลก ประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมกันอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลประโยชน์ที่จะมีขึ้นต่อมนุษย์และระบบนิเวศวิทยามากที่สุด

การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากรน้ำ ได้ปรากฏอยู่ในการประชุมสำคัญระดับโลกหลายครั้ง เช่น การประชุมสุดยอดโลกด้านสิ่งแวดล้อม (World Summit on Sustainable Development) มีวาระสำคัญคือ การจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรรน้ำกินน้ำใช้ที่สะอาดสำหรับประชากรโลก

นอกจากนี้ยังมีการประชุมระหว่างประเทศเรื่อง “น้ำและสิ่งแวดล้อม” ที่กรุงดับลิน ในปี 1992 การประชุมของสหประชาชาติเรื่อง “สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา” ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ปี 1992 การประชุมเรื่อง “น้ำโลก ครั้งที่ 1” ที่เมืองมาราเคช เมื่อปี 1997 การประชุมเรื่อง “น้ำโลก ครั้งที่ 2” ที่กรุงเฮก เมื่อปี 2000 และการประชุม เรื่อง “น้ำโลก ครั้งที่ 3” ที่กรุงโตเกียว เมื่อปี 2003

ผลจากการประชุมในเรื่องต่างๆ ได้นำไปสู่การพัฒนาแนวคิดและมุมมองใหม่ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ในรูปแบบของการจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน (Integrated Water Resources Management : IWRM) ที่ให้ความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ดิน ป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง ให้มีการพัฒนาร่วมกันอย่างสอดคล้อง ภายใต้ระบบการจัดการในเชิงพื้นที่ ซึ่งใช้ลุ่มน้ำเป็นเกณฑ์กำหนดขอบเขตเพื่อการดำเนินงาน และมุ่งเน้นความโปร่งใส ด้วยการเปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณชนตามหลักธรรมาภิบาลสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ด้วยการสร้างความเชื่อถือและความเชื่อมั่นในความถูกต้องเป็นธรรมของโครงการ

ปัจจุบัน กรมทรัพยากรน้ำได้ดำเนินกลยุทธ์การสร้างบทบาทในการนำประเทศไทยเข้าสู่เวทีการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับโลกและระดับภูมิภาค ด้วยการเข้าร่วมดำเนินงานกับองค์กรนานาชาติ ได้แก่

- การเข้าร่วมประชุมเรื่องน้ำโลก ครั้งที่ 2 ส่งผลให้กรมทรัพยากรน้ำ ได้เข้าร่วมโครงการ World Water Assessment Programme ซึ่งเป็นโครงการประเมินสถานการณ์น้ำของสหประชาชาติ และปัจจุบันประเทศไทยได้นำเทคนิคและวิชาการมาใช้ในการประเมินสถานการณ์ในลุ่มน้ำทดลองนำร่องในภาคเหนือ และจะขยายผลไปสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาในปีงบประมาณ 2547

- การเข้าร่วมประชุมเรื่องน้ำโลกครั้งที่ 3 ซึ่งมีผลให้กรมทรัพยากรน้ำ ได้เข้าร่วมดำเนินงานในลักษณะหุ้นส่วนเพื่อการจัดการน้ำร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ Network of Asian River Basin Organization (NARBO) โดยร่วมกับธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) สถาบันธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) และ The Water Resources Development Public Corporation, Japan (WARDEC) เพื่อส่งเสริมการจัดการองค์กรลุ่มน้ำ

- การเป็นกรรมการในคณะกรรมการสภาระหว่างรัฐบาลโครงการอุทกวิทยานานาชาติของยูเนสโก ซึ่งได้มีการสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงการดำเนินงานด้านอุทกวิทยาในประเทศโดยนำความรู้ทางวิชาการจากต่างประเทศเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าว

- การร่วมดำเนินโครงการ ASEM Water-Net ซึ่งเป็นโครงการเสริมสร้างความร่วมมือในกลุ่ม ASEM (Asia-Europe Meeting) เพื่อการจัดการที่ดีในเรื่องน้ำของประเทศในกลุ่ม ภายใต้การสนับสนุนด้านการเงินจาก European Union

- การส่งเสริม IWRM ในประเทศไทย ร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ เช่น GWP-SEATAC (คณะกรรมการวิชาการภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ Global Water Partnership) Dialogue Consortium และ University Partnerships for Transboundary Waters เป็นต้น

ในฐานะที่กรมทรัพยากรน้ำ ได้ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางของประเทศไทยในการประสานงานและสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศด้านทรัพยากรน้ำ จึงจำเป็นต้องติดตามศึกษาทิศทางของการจัดการทรัพยากรน้ำของโลก เพื่อให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งยังศึกษาวิเคราะห์ทิศทางความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในลักษณะทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อสร้างโครงการความร่วมมือและเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อประโยชน์ที่จะบังเกิดขึ้นในประเทศไทย

■ โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง

โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง เกิดจากการสนับสนุนขององค์การสหประชาชาติ มีจุดมุ่งหมายการพัฒนาทรัพยากรน้ำบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Basin) เพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ประชาชนและประเทศสมาชิกของคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong Committee)

เนื่องจากแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นลำน้ำสายสำคัญที่มีต้นกำเนิดจากที่ราบสูงทิเบตในประเทศจีน ไหลผ่านมณฑลยูนนานและประเทศริมฝั่งแม่น้ำอีก 5 ประเทศ คือ พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ก่อนที่จะไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ รวมระยะทางกว่า 4,200 กม. มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 795,000 ตร.กม. มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขงประมาณ 52 ล้านคน นับว่าเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนในทุกพื้นที่ที่แม่น้ำไหลผ่าน

ในขณะที่ยังมีแม่น้ำโขงที่ไหลผ่านประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 180,749 ตร.กม. หรือ 112.96 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.1 ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยมีประชากรอาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำประมาณ 23 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงจึงเป็นโครงการที่ได้รับความสนใจ และเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพด้านไฟฟ้าพลังน้ำ – ด้านการชลประทาน ด้านการประมง ด้านการคมนาคม เป็นต้น

จากแนวคิดการนำน้ำจากแม่น้ำโขงมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ตามที่กล่าวมา รัฐบาลของทั้ง 4 ประเทศในเขตลุ่มน้ำโขง จึงร่วมกันลงนามในปฏิญญาร่วมมือ พ.ศ. 2500 (ค.ศ. 1957) และก่อตั้งองค์การประสานงานกลางภายใต้การอุปถัมภ์และสนับสนุนของคณะกรรมการสิทธิการเศรษฐกิจแห่งเอเชียและตะวันออกเฉียงไกล โดยมีชื่อองค์กรว่า “คณะกรรมการประสานงานสำรวจแม่น้ำโขงตอนล่าง” หรือ “คณะกรรมการแม่น้ำโขง” หรือ “คณะกรรมการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง”

ที่ผ่านมา คณะกรรมการฯ ได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างอย่างต่อเนื่อง มีกรนำวิทยาการใหม่เข้ามาใช้เพื่อจัดฐานข้อมูล และสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ขึ้นเพื่อการพยากรณ์ภาวะน้ำท่วม

โครงการความร่วมมือภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ได้แก่

- โครงการบนลำน้ำสายประธาน ได้แก่ การศึกษาเพิ่มเติมโครงการฝายมอง ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและลาว การป้องกันตลิ่งบริเวณแม่น้ำโขงตอนล่าง การศึกษาเรื่องความสมดุลของน้ำ และการจัดทำ network-routing model

- โครงการดำเนินงานในลำน้ำสาขา คือ โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเกิน มีที่ตั้งโครงการในประเทศลาว มุ่งพัฒนาด้านการพลังงานให้สามารถพึ่งตนเองได้ โครงการห้วยโงง เพื่อป้องกันน้ำท่วมและส่งน้ำเพื่อการชลประทาน และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอเนกประสงค์ รวมถึงการผลิตไฟฟ้าและการชลประทานอีกกว่า 10 โครงการใน 4 ประเทศ เช่น โครงการห้วยประทวนในประเทศไทย โครงการน้ำจิมและโครงการแก่งกระปือในประเทศลาว

- การศึกษาและสำรวจโครงการต่างๆ เช่น การศึกษา Water Management Support Programme เพื่อหาวิธีปรับปรุงประสิทธิภาพของโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่มีอยู่ ด้านการออกแบบ การจ่ายน้ำ และการจัดการโครงการ

- โครงการด้านอุทกวิทยา-อุตุนิยมวิทยา (Hydro-meteorological) ในลุ่มแม่น้ำโขง ครอบคลุมพื้นที่ 4 ประเทศ

ในปี 2538 รัฐบาลทั้ง 4 ประเทศท้ายน้ำ ได้จัดทำข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนฉบับใหม่ (Agreement on the Cooperation for the Sustainable Development of the Mekong River Basin 5 April 1995 หรือ 1995 Mekong Agreement) ซึ่งได้มีการลงนามเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538 โดยมีสาระสำคัญ 42 ข้อ เป็นกรอบทางกฎหมาย และระบุอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกำหนดหลักการ เพื่อการใช้ทรัพยากรน้ำจากระบบของแม่น้ำโขง กำหนดรูปแบบองค์กร การเงิน และการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานระหว่างประเทศสมาชิก ภายใต้ขอบเขตความร่วมมือในทุกสาขา การใช้ การจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ในลักษณะของความร่วมมือนี้นั้นแบบภูมิภาค ที่มีความเท่าเทียมกันทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในลุ่มน้ำได้อย่างสมบูรณ์

แผนกลยุทธ์

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการดำเนินไปอย่างลุล่วง ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขงขึ้นตาม 1995 Agreement ในฐานะองค์การระหว่างรัฐของภูมิภาคอินโดจีน ประกอบด้วยองค์กรบริหารถาวร 3 องค์กร คือ

- คณะมนตรี (The Council) ประกอบด้วย สมาชิกระดับรัฐมนตรีจาก 4 ประเทศ มีหน้าที่สร้างนโยบายตัดสินใจและจัดหาแนวทางที่จำเป็นให้เป็นไปตามข้อตกลงปี 2538

- คณะกรรมการร่วม (The Joint Committee) ประกอบด้วย สมาชิกระดับอธิบดีหรือปลัดกระทรวง ทำหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายและข้อตกลงของคณะมนตรี รวมทั้งดูแลกิจกรรมต่างๆ ของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง

- สำนักงานเลขาธิการ (The Secretariat) ทำหน้าที่ปฏิบัติการด้านเทคนิค

คณะกรรมการแม่น้ำโขงได้จัดทำแผนกลยุทธ์ฉบับแรก (พ.ศ. 2544-2548) โดยมีเป้าหมายสำคัญ 4 ประการคือ

1. เพื่อสร้างและดำเนินการเกี่ยวกับ “กฎเกณฑ์” สำหรับการใช้น้ำและการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ
2. เพื่อสร้างกระบวนการวางแผนพัฒนาลุ่มน้ำอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อสร้างและสนับสนุนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจสังคม
4. เพื่อจัดตั้งองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ที่จะส่งเสริมสนับสนุนประสานการสร้างร่วมมือกับสถาบันต่างๆ การพัฒนาตลอดลุ่มน้ำ

คณะกรรมการแม่ข่ายได้กำหนดแผนงานในการดำเนินการ ประกอบด้วยแผนงานหลัก (Core Programme) แผนงานสนับสนุน (Support Programme) และแผนงานย่อย (Sector Programme)

แผนงานหลัก ประกอบด้วย

1. แผนพัฒนาลุ่มน้ำ (Basin Development Plan, BDP) เพื่อจัดทำเครื่องมือและกระบวนการวางแผน (Planning Process) ในการกำหนดกรอบกลยุทธ์และโครงการพัฒนาต่างๆ ภายในพื้นที่ลุ่มน้ำ
2. แผนงานการใช้น้ำ (Water Utilization Programme, WUP) เพื่อจัดทำกฎเกณฑ์การใช้น้ำระหว่างประเทศสมาชิก
3. แผนงานสิ่งแวดล้อม (Environment Programme, EP) เพื่อติดตามประเมินระบบนิเวศของลุ่มน้ำ

แผนงานสนับสนุน ประกอบด้วย 1 แผนงาน คือ แผนงานด้านพัฒนาบุคลากรแบบบูรณาการ (Integrated Capacity Building Programme, CBP) เพื่อปรับปรุงศักยภาพของคณะกรรมการแม่ข่ายให้สามารถปฏิบัติตามพันธกิจ

แผนงานย่อย ประกอบด้วย แผนงานด้านประมง แผนงานด้านการเกษตร การชลประทานและการป่าไม้ แผนงานด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ แผนงานการจัดการน้ำท่วม แผนงานการเดินเรือ และแผนงานการท่องเที่ยว

ผลการดำเนินงานในรอบปี 2546

ในรอบปี 2546 คณะกรรมการลุ่มน้ำโขง ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่สำคัญคือ

- การจัดทำแผนการดำเนินงาน ปี 2546 (National Project Implementation Plan for 2003)
- การจัดทำ sub-area studies ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยของแผนพัฒนาลุ่มน้ำ
- การจัดทำระเบียบปฏิบัติเบื้องต้น เรื่องการแจ้งให้ทราบ การปรึกษาหารือกันก่อนและข้อตกลง
- การยกร่างระเบียบปฏิบัติเพื่อการติดตามตรวจสอบการใช้น้ำ
- การดำเนินงานด้านพัฒนาแบบจำลองและฐานความรู้
- รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำโขงปี 2002
- ชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านสิ่งแวดล้อม ลุ่มน้ำโขง
- หลักสูตรการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ลุ่มน้ำโขง

กล่าวได้ว่า โครงการพัฒนาลุ่มน้ำโขง เป็นโครงการที่นำไปสู่รากฐานความมั่นคงเพื่อการพัฒนาของภูมิภาคอย่างยั่งยืน อันจะส่งผลให้เกิดสัมพันธไมตรีที่ดีระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิดมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การเป็นเวทีสำหรับการพิจารณาแก้ไขปัญหาเรื่องต่างๆ รวมทั้งปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้การพัฒนาทรัพยากรน้ำและทรัพยากร ที่เกี่ยวข้องของลุ่มน้ำโขง จากแนวคิดและการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมดังกล่าวข้างต้น ทำให้ MRC ได้รับรางวัล “Thiess International Riverprize” ซึ่งเป็นรางวัลที่ให้กับองค์กรระหว่างประเทศที่มีผลงานดีเด่นด้านการจัดการแม่น้ำ ในขณะที่เดียวกันยังเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะสามารถใช้เป็นเวทีเพื่อเพิ่มบทบาทในระดับสากลได้ต่อไป

■ **แนวทางการบริหารและจัดการด้านอุทกวิทยา
25 ลุ่มน้ำหลัก ของประเทศไทย**

ในการกำหนดแผนและนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกรมทรัพยากรน้ำ ส่วนที่สำคัญยิ่งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย คือ ข้อมูลอุทกวิทยา ที่ต้องมีความถูกต้องแม่นยำ ต้องมีเครือข่ายสถานีอุทกวิทยาที่เพียงพอ และมีเครื่องมือตรวจวัดที่ทันสมัย เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ข้อมูลได้อย่างทันเหตุการณ์ แต่ปัจจุบันการสำรวจรวบรวมข้อมูลทางด้านอุทกวิทยา อุดนियมวิทยา และคุณภาพน้ำยังขาดหน่วยงานหลักในการดำเนินการ ทำให้เกิดปัญหาการจัดตั้งสถานีในบางลุ่มน้ำไม่เพียงพอ เกิดการขาดแคลนข้อมูล ในขณะที่เดียวกันบางลุ่มน้ำมีสถานีสำรวจหลายหน่วยงานซ้ำซ้อนกัน และขาดการเชื่อมโยงเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ กรมทรัพยากรน้ำ จึงได้ดำเนินการศึกษา สำรองออกแบบสถานีอุทกวิทยา 25 ลุ่มน้ำหลักของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแผนรวมในการจัดตั้งสถานีสำรวจอุทกวิทยา และกำหนดอุปกรณ์มาตรฐานในการรวบรวม การจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลดังกล่าวมาประเมินศักยภาพทรัพยากรน้ำ วางแผนและเสนอแนะนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อลดความเสียหาย และป้องกันภัยที่เกิดจากสถานการณ์น้ำท่วม ภัยแล้ง น้ำเสีย และแผ่นดินถล่ม

แนวทางการดำเนินงาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ

1. การศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลักเครือข่ายสถานีอุทกวิทยา
2. การออกแบบระบบฐานข้อมูลลุ่มน้ำและเครือข่ายสถานี
3. การสำรวจและออกแบบรายละเอียดสถานีอุทกวิทยา

นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการจัดสัมมนา เพื่อนำเสนอผลการศึกษา และรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดอบรมวิธีการศึกษาและการใช้งานระบบฐานข้อมูลที่ได้พัฒนาขึ้น หลังจากสิ้นสุดการศึกษา

■ การบริหารจัดการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ

ปัญหาด้านวิกฤตน้ำสามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาน้ำเสีย

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ

จากการศึกษาข้อมูลและศักยภาพการพัฒนาลุ่มน้ำทั่วประเทศ จำนวน 25 ลุ่มน้ำหลัก รวมทั้งการวิเคราะห์ปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำในกิจกรรมต่างๆ เป็นรายลุ่มน้ำทั้งในสภาพปัจจุบันและอนาคต โดยสรุปเป็นรายภาค พบว่า

1. ลุ่มน้ำภาคเหนือ เมื่อพิจารณาเป็นรายลุ่มน้ำสรุปได้ว่า ลุ่มแม่น้ำยมขาดแคลนน้ำมากกว่าลุ่มน้ำอื่น เพราะไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ นอกจากนั้นในบางพื้นที่ เช่น ลุ่มแม่น้ำปิง ยังมีการขาดแคลนน้ำเช่นกัน เพราะมีแหล่งเก็บกักน้ำไม่เพียงพอ

2. ลุ่มน้ำภาคกลาง เป็นพื้นที่ด้านการเกษตรขนาดใหญ่ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง แต่ลุ่มน้ำภาคกลางกลับมีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่อยู่น้อย เพราะมีสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำ การขาดแคลนน้ำมักเกิดขึ้นในปีที่มีน้ำน้อย และมักเกิดน้ำท่วมในปีที่มีน้ำมาก

3. ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นลุ่มน้ำที่ครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีจำนวนประชากรมากถึง 1 ใน 3 ของประเทศ แต่สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสำหรับการก่อสร้างโครงการเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ ส่วนโครงการที่มีอยู่บ้าง เช่น เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนลำปาว เขื่อนลำตะคอง และเขื่อนจุฬาภรณ์ยังไม่สามารถสนองความต้องการใช้น้ำทั้งด้านอุปโภคบริโภค และการเกษตรได้อย่างเพียงพอ จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลาง และแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็กให้กระจายไปตามพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย

4. ลุ่มน้ำภาคตะวันออก เป็นลุ่มน้ำที่มีแม่น้ำสายสั้น ๆ อยู่ทั่วไป ในพื้นที่ แต่ละลุ่มน้ำย่อยมีการพัฒนาโครงการแหล่งน้ำขนาดกลาง ซึ่งมีปริมาณเก็บกักน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ และบางลุ่มน้ำย่อย ยังไม่มีการพัฒนาโครงการแหล่งน้ำขนาดกลาง

5. ลุ่มน้ำภาคตะวันตก เป็นลุ่มน้ำที่มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางหลายโครงการจึงแทบไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ

6. ลุ่มน้ำภาคใต้ เป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนในลุ่มน้ำค่อนข้างสูง และมีการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ในบางลุ่มน้ำ เช่น เขื่อนรัชชประภาในลุ่มน้ำตาปี เขื่อนบางลางในพื้นที่ลุ่มน้ำปัตตานี เป็นต้น

ในปี 2545 ปริมาณความต้องการใช้น้ำในกิจกรรมต่างๆ ทั้งเพื่อการชลประทานและการผลิตกระแสไฟฟ้าจะอยู่ในปริมาณ 76,700 ล้าน ลบ.ม. แม้ว่าโดยทั่วไปน้ำฝนและน้ำท่ารวมเฉลี่ยต่อปี จะมีปริมาณมากกว่าความต้องการใช้น้ำทั้งหมด แต่การที่มีฝนตกเพียง 4-5 เดือนเท่านั้น ทำให้ขาดความสม่ำเสมอของปริมาณน้ำที่จำเป็นใช้ในช่วงฤดูแล้ง จึงเกิดการขาดแคลนน้ำถึงปีละ 5,702 ล้าน ลบ.ม.

ปัญหาน้ำท่วม

จากการทบทวนผลการศึกษาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มอบหมายให้สถาบันการศึกษาและบริษัทที่ปรึกษาต่างๆ ดำเนินการศึกษาโครงการ เพื่อกำหนดพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำ ที่สำคัญทั่วประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล จากรายงานการศึกษาโครงการศึกษาเพื่อกำหนดพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยธรรมชาติในเขตลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดทำโดยศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (กันยายน 2539) พบว่ามีพื้นที่ที่จัดอยู่ในเขตเสี่ยงต่ออุทกภัยระดับรุนแรง ได้แก่ พื้นที่บางส่วนของอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อำเภอราษีไศลและอำเภอกันทรารมณัง จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมือง อำเภอเชียงใน อำเภอวารินชำราบ และกิ่งอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอเมือง อำเภอมหาชนะชัย อำเภอก้อวัง และอำเภอดำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร รวมทั้งอำเภอรัตนบุรี และอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

2. ลุ่มน้ำภาคเหนือ จากรายงานการศึกษาโครงการเพื่อกำหนดพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยธรรมชาติในเขตลุ่มน้ำภาคเหนือ ซึ่งจัดทำโดย บริษัท ไอ ดับเบิ้ลยูบี สยามเท็ค จำกัด (มีนาคม 2541) พบว่าพื้นที่ลุ่มน้ำอิง น่าน ยม และวัง มีเปอร์เซ็นต์ความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยอยู่ในระดับวิกฤต เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นหุบเขา จึงมีโอกาสเกิดน้ำป่าไหลหลากและน้ำท่วมอย่างรุนแรง

3. ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก จากการศึกษาโครงการเพื่อกำหนดพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยธรรมชาติในเขตลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก ซึ่งจัดทำโดย บริษัท ฟรีดีเวลลอปเม้นท์ คอนซัลแตนท์ จำกัด (เมษายน 2540) สามารถจำแนกพื้นที่เกิดอุทกภัยออกเป็น 2 ประเภทคือ พื้นที่เกิดอุทกภัยจากน้ำท่วมฉับพลัน มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบระหว่างเนินเขาขนาดใหญ่ที่ทอดยาวต่อเนื่องจากภูเขาสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ดินน้ำถาวรบริเวณสันปันน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำจันทบุรี ในเขตลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และลุ่มน้ำภาคตะวันตกเกือบทุกลุ่มน้ำ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เกิดอุทกภัยจากน้ำท่วมขัง ซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงริมฝั่งแม่น้ำ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มมีความลาดชันของพื้นที่และความลาดชันของลำน้ำค่อนข้างต่ำ จึงระบายน้ำได้ช้า มักเกิดขึ้นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำและชุมชนเมืองใหญ่ ได้แก่ ลุ่มน้ำปราจีนบุรี และลุ่มน้ำบางปะกง

4. ลุ่มน้ำภาคใต้ จากการศึกษาโครงการเพื่อกำหนดพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยธรรมชาติในเขตลุ่มน้ำภาคใต้ ซึ่งจัดทำโดยศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2537) ได้แบ่งประเภทของพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยออกเป็น 5 ระดับ คือ พื้นที่เสี่ยงภัยจากโคลนไหลทับถม พื้นที่เสี่ยงภัยจากน้ำไหลหลาก พื้นที่เสี่ยงภัยจากน้ำท่วมขัง พื้นที่เสี่ยงภัยจากน้ำท่วมซ้ำซาก และพื้นที่ชุ่มน้ำ

ปัญหาน้ำเสีย

จากผลการประเมินคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลักทั้ง 25 ลำน้ำ ด้วยการเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน ตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2537) พบว่า ลำน้ำส่วนใหญ่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดี เฉพาะลำน้ำเจ้าพระยาและท่าจีนที่มีปัญหาน้ำเน่าเสียค่อนข้างรุนแรง

สำหรับแนวโน้มปัญหาคุณภาพน้ำในอนาคตทั้ง 25 ลำน้ำหลัก อาจมีปัญหาด้านปริมาณโคลิฟอร์มแบคทีเรียที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะบริเวณชุมชนริมน้ำ เนื่องจากน้ำทิ้งจากชุมชนไม่ได้รับการบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายชุมชน อาจเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในอนาคตได้

■ แนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำสามารถดำเนินไปอย่างได้ผล จำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการดำเนินการ ที่สำคัญ คือ

1. การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำให้สอดคล้องกับการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ประกอบด้วย การศึกษาความเหมาะสมสำรวจออกแบบรายละเอียด และศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการเบื้องต้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ 2 ฟังลำน้ำ ปรับปรุงฟื้นฟูลำน้ำธรรมชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและป้องกันแก้ไขปัญหาวิกฤตภัยและภัยแล้ง

ลักษณะของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นการจัดหาปริมาณน้ำต้นทุนด้วยการพัฒนาโครงการอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้นและระบบส่งน้ำ ส่วนโครงการฟื้นฟูแหล่งน้ำ ได้แก่ การปรับปรุงฟื้นฟูสภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติ การปรับปรุงอาคารสิ่งก่อสร้างแหล่งน้ำเดิมที่เสียหายจากภัยธรรมชาติ การป้องกันการพังทลายและการกัดเซาะตลิ่ง การปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นต้น

2. งานฟื้นฟูลำน้ำที่ตายแล้ว

กรมทรัพยากรน้ำ มีภารกิจสำคัญด้านอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศของลำน้ำให้กลับมาสมบูรณ์ดังเดิม ป้องกันและบรรเทาปัญหาวิกฤตภัยและภัยแล้ง เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักเพื่อการอุปโภค-บริโภค การเกษตรยังชีพ และป้องกันการบุกรุกเข้าครอบครองพื้นที่แหล่งน้ำหรือพื้นที่สาธารณประโยชน์

กรมทรัพยากรน้ำ ได้ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำและแม่น้ำอย่างเป็นระบบโดยมีการศึกษาและวางแผนการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการพัฒนาลำน้ำสี จังหวัดลำพูน โครงการปรับปรุงและฟื้นฟูแม่น้ำพิจิตร จังหวัดพิจิตร และโครงการพัฒนาลำน้ำยม (สายเก่า) ส่วนที่ 1 จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ป้องกันวิกฤตน้ำ เพื่อแก้ไขและป้องกันวิกฤตภัยทางน้ำให้ได้ผลอย่างแท้จริง ด้วยการดำเนินการในลักษณะต่างๆ ได้แก่

3.1 กิจกรรมการศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัย

ที่เกี่ยวกับน้ำ ทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติและภัยที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ อาทิ

- การจัดทำแผนงานรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับวิกฤตน้ำ

นำมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ สรุปประเด็นหลัก และจัดลำดับความสำคัญ

- การจัดทำแผนงานประสานความร่วมมือกับนักวิชาการ

ด้านเทคนิค และหน่วยงานที่มีข้อมูลด้านเทคนิคทั้งหมด เพื่อหารือ

และกำหนดบทบาทความรับผิดชอบ รวมทั้งการบริหารจัดการที่มี

ประสิทธิภาพ ได้แก่ การประสานความร่วมมือกับโครงการหาความสัมพันธ์

ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยา

3.2 กิจกรรมการเสนอแนะแนวทาง แผนแม่บทป้องกัน

และบรรเทาวิกฤตน้ำ รวมทั้งศึกษาการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในการ

แก้ไขวิกฤต อาทิ

- แผนงานจัดทำแผนแม่บทในการป้องกันและบรรเทา

วิกฤตน้ำของประเทศไทย รวมทั้งกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัย ทั้งในภาพรวม

และแยกย่อยในรายละเอียดทุกจังหวัด

- แผนงานบริหารจัดการคุณภาพน้ำและแก้ไขวิกฤตน้ำเสีย

ในกลุ่มน้ำ

- แผนงานจัดทำ Thailand Integrated Water

Resources Management System (TIWRMS) ด้วยการเชื่อมโยง

ข้อมูลและผลการศึกษากลุ่มน้ำต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้สามารถทราบถึง

ผลกระทบและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างบูรณาการและยั่งยืน ได้แก่

โครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ

แผนการป้องกันน้ำท่วมแบบบูรณาการในเขตพื้นที่วิกฤต 15 จังหวัด

(ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช ยะลา ปัตตานี นนทบุรี

ปทุมธานี อ่างทอง จันทบุรี พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ สุโขทัย แพร่)

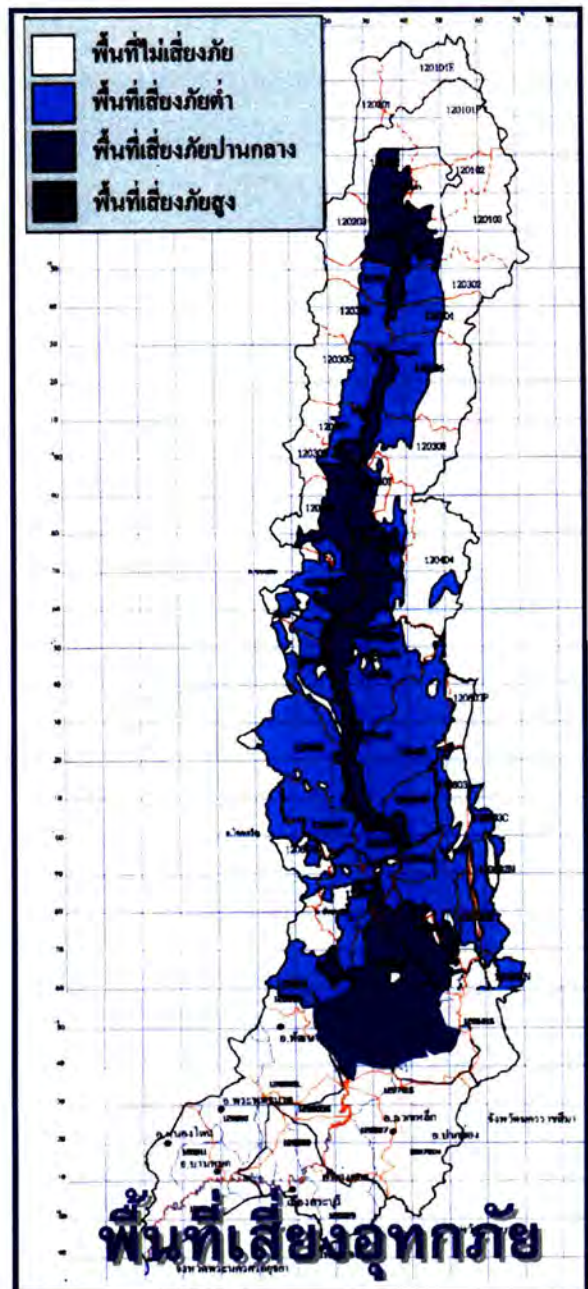
แผนการป้องกันภัยแล้งเร่งด่วนทั่วประเทศ การจัดทำคู่มือรายงานแผน

และผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จังหวัดอุทัยธานี การจัดทำ

แผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง โครงการ

จัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกง-

ปราจีนบุรี

3.3 กิจกรรมจัดสร้างระบบเฝ้าระวังป้องกันและเตือนภัย

ได้แก่ ระบบพยากรณ์น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเสีย รวมทั้งการบริหารจัดการ

ภัยทางด้านปริมาณและคุณภาพ อาทิ

- แผนงานการจัดตั้ง War Room ด้านวิกฤตน้ำ โดยมี

ปัญหาจากน้ำ คือ น้ำท่วม ภัยแล้ง น้ำเสีย เป็นหัวข้อหลักในการ

ดำเนินการโดยใช้ระบบการดำเนินงานแบบ Owner-Custodian-User

คือ การที่หน่วยงานต่างๆ เช่น กรมชลประทาน กทม. ฯลฯ เป็นเจ้าของ

ข้อมูล (Owner) มีหน้าที่ update ข้อมูลให้ทันสมัยตลอดเวลา

ส่วนกรมทรัพยากรน้ำเป็นผู้ดูแลรักษาข้อมูลและแจกจ่ายหรือแลกเปลี่ยน

ข้อมูล (Custodian) กำหนดผู้ใช้ข้อมูล (User) เป็น 4 ระดับ คือ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Internal User) ธุรกิจเอกชน (Commercial

User) สถาบันการศึกษา (Institute and Academic User)

ประชาคมและประชาชนทั่วไป (Public User)

- แผนงานดำเนินการศึกษากำหนดรายละเอียดเพื่อติดตั้งระบบโทรมาตรสัญญาณเตือนภัยในพื้นที่ที่กำหนดเป็นพื้นที่เร่งด่วน เพื่อเป็นโครงการนำร่องสำหรับติดตามและประเมินประสิทธิภาพของระบบฯ ก่อนที่จะพิจารณาลงทุนในส่วนที่เหลือต่อไป

- แผนงานเตรียมความพร้อมในการประชาสัมพันธ์ และการให้ข่าวกับสื่อมวลชนทั้งในกรณีปกติธรรมดา และกรณีฉุกเฉิน โดยการจำลองสถานการณ์น้ำท่วม เพื่อฝึกเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้สามารถรายงานผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงประเด็น รวดเร็วทันเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาหน้าท่วมพื้นที่ชุมชน จังหวัดสมุทรสาคร การแก้ไขปัญหาระบบน้ำและคุณภาพน้ำในคลอง จังหวัดสมุทรสาคร แผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาหน้าท่วมและภัยแล้ง จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน และจังหวัดตาก โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โครงการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมและภัยแล้งของจังหวัดหนองคาย โครงการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมบริเวณห้วยน้ำสวย โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำปาว การสนับสนุนงบประมาณเพื่อก่อสร้างปรับปรุงระบบระบายน้ำพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันน้ำท่วมคลัง จังหวัดนนทบุรี การสนับสนุนงบประมาณเพื่อป้องกันน้ำท่วมกิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด การติดตามการช่วยเหลือราษฎรผู้ประสบอุทกภัยที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- แผนงานดำเนินการศึกษาโครงการบรรเทาวิกฤตน้ำในลุ่มน้ำอื่น เช่น ลุ่มน้ำชี-มูล โดยยึดแนวทางตามที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ศึกษาไว้ และตามแผนปฏิบัติการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการและยั่งยืน

■ งานวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ

ที่ผ่านมาการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ ด้วยการศึกษาวิจัยมักขาดเอกภาพ ปราศจากความต่อเนื่อง และไม่มีทิศทางที่แน่นอน ด้วยเหตุนี้ ในปี 2538 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และสำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาสถานการณ์และรวบรวมประเด็นการศึกษาวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคต

จากผลการศึกษา สามารถสรุปและจำแนกประเด็นการศึกษาวิจัยได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ 23 หัวข้อ และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วม 12 หัวข้อ รวมทั้งหมด 35 หัวข้อ ซึ่งในปี 2539 ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการต่อเนื่องจากปี 2538 โดยพิจารณาจัดสรรแก้ไขและการจัดการปัญหา 4 กลุ่ม คือ การพัฒนาทรัพยากรน้ำ การจัดสรรน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและการควบคุม

การศึกษาวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ

ภายหลังจากที่รัฐบาลดำเนินนโยบายปฏิรูประบบราชการเมื่อปี 2545 ได้มีการจัดตั้งกรมทรัพยากรน้ำขึ้น โดยมีสำนักวิจัย พัฒนา และอุทกวิทยา เป็นหน่วยงานศึกษาวิจัยของกรมทรัพยากรน้ำ มีภารกิจหลักในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาลองค์ความรู้ รูปแบบ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อนำผลการวิจัยมาจัดทำข้อเสนอแนะ จัดทำนโยบาย และแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม และน้ำเสีย

เพื่อให้การศึกษาวิจัยด้านทรัพยากรน้ำมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา ได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์บทบาทงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลงานวิจัยในระบบภูมิสารสนเทศเพื่อสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งรูปแบบเชิงพื้นที่และรหัสกลุ่มงานวิจัย วิเคราะห์ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยเหล่านั้น ก่อนที่จะนำผลสรุปวิเคราะห์มาจัดกลุ่มงานวิจัยในการแก้ไขปัญหาน้ำ และกำหนดแนวทางวิจัยเพิ่มเติมในส่วนที่ขาด

แผนงานวิจัยของกรมทรัพยากรน้ำ

ภายหลังจากการศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ สามารถกำหนดทิศทางหรือจัดทำแผนการวิจัยให้สอดคล้องกับการกิจของกรมทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย 4 ทิศทาง 10 แผนงาน ได้แก่

ทิศทางที่ 1 การวิจัยที่นำประเทศไปสู่การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย

- แผนวิจัยวิธีการสร้างปัญญาให้กับทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- แผนวิจัยเพื่อสร้างพฤติกรรมสังคมไทยให้พึ่งตนเอง
- แผนวิจัยเพื่อสร้าง พัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ทิศทางที่ 2 การวิจัยที่นำไปสู่การเพิ่มผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม แบ่งออกเป็น 2 แผนวิจัย ได้แก่

- แผนวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่ม
- แผนวิจัยด้านต้นทุนและการใช้ทรัพยากรน้ำ เพื่อเพิ่มผลผลิตและสร้างมูลค่าทรัพยากรน้ำ

ทิศทางที่ 3 การวิจัยที่นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีพอ สังคมเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อมดี แบ่งออกเป็น 2 แผนวิจัย ได้แก่

- แผนวิจัยด้านมลภาวะและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการจัดการทรัพยากรน้ำ
- แผนวิจัยด้านประชากร สังคม วัฒนธรรม และจริยธรรม ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ทิศทางที่ 4 การวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 แผนวิจัย ได้แก่

- แผนวิจัยศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ของกรมทรัพยากรน้ำ
- แผนวิจัยศักยภาพด้านภูมิศาสตร์
- แผนวิจัยศักยภาพด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

แนวโน้มการศึกษวิจัยในอนาคต

ในอนาคต แนวโน้มการศึกษวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเดี่ยว กลุ่ม หรือบูรณาการจะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิจัย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้ที่ได้รับประโยชน์จากงานวิจัย อันจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยเพื่อการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำหรับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม และน้ำเน่าเสียได้อย่างเป็นระบบและมีทิศทางที่ชัดเจน

■ การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำได้จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตั้งแต่ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนของชาติในระดับประเทศ ประกอบการพิจารณาวางแผนงานหรือโครงการในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำและระดับจังหวัดได้ตรงตามเป้าหมาย

ฐานข้อมูลคืออะไร

ฐานข้อมูล หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนมากไว้อย่างเป็นระเบียบเพื่อช่วยให้การบริหารจัดเก็บและค้นหาข้อมูลโดยโปรแกรมประยุกต์ทั้งหลายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากที่เดียวคือ **ฐานข้อมูล**

เมื่อสามารถจัดทำฐานข้อมูลที่มีการรวบรวมข้อมูลในระดับพื้นที่ตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ลุ่มน้ำ และระดับภาค จนถึงภาพรวมของประเทศได้ จะช่วยให้ทราบว่าในแต่ละพื้นที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือแหล่งน้ำที่ก่อสร้างขึ้นมาก-น้อยเพียงใด และเมื่อนำไปประยุกต์ใช้กับภูมิสารสนเทศ จะช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้รวดเร็วขึ้น

การจัดเก็บข้อมูล

ข้อมูลที่จัดเก็บตามแบบฟอร์มข้อมูลพื้นฐานการจัดการทรัพยากรน้ำระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน สภาพอากาศและสภาพภูมิอากาศ ข้อมูลแหล่งน้ำธรรมชาติ ข้อมูลแหล่งน้ำที่ก่อสร้างขึ้น สภาพการขาดแคลนน้ำ สภาพน้ำท่วม โครงการแหล่งน้ำที่มีแผนก่อสร้าง และโครงการที่ตำบลต้องการเสนอให้ก่อสร้างในอนาคต ฯลฯ

ทรัพยากรน้ำจังหวัดได้ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีการจัดเก็บข้อมูลบางส่วนตามแบบฟอร์มที่จัดเก็บ โดยทรัพยากรน้ำจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการจัดเก็บ ในขณะที่สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค และศูนย์สารสนเทศทรัพยากรน้ำเป็นฝ่ายสนับสนุนและรวบรวมข้อมูลจากทุกจังหวัด

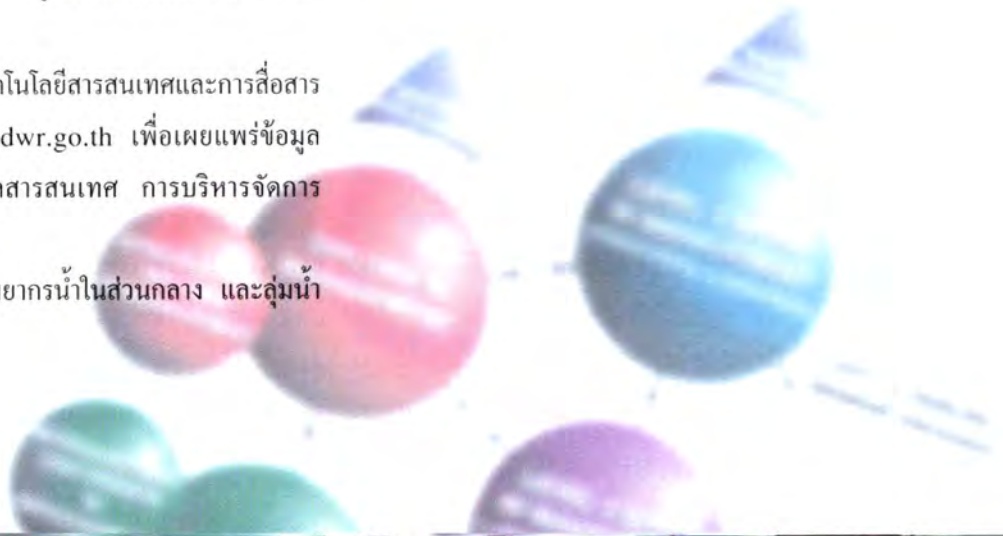
การพัฒนาฐานข้อมูล

ฐานข้อมูลที่จัดเก็บจะจัดเก็บอยู่ในรูปของฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database) โดยนำไปพัฒนาเชื่อมต่อเพื่อความสอดคล้องกับฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศ (GIS) โดยศูนย์สารสนเทศทรัพยากรน้ำเป็นผู้เริ่มต้นพัฒนาให้เพื่อให้สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค และทรัพยากรน้ำจังหวัดสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่และลุ่มน้ำ และควรมีการปรับปรุงฐานข้อมูลเป็นระยะตามความเหมาะสมของการเปลี่ยนแปลงในฐานข้อมูลแต่ละฐาน

ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2546 ประกอบด้วย

1. การจัดทำข้อมูลรายชื่อตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยแยกตามขอบเขตลุ่มน้ำ
2. การจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการน้ำลุ่มน้ำภาคตะวันออก
3. การจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
4. การทำเว็บไซต์ www.dwr.go.th เพื่อเผยแพร่ข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำในรูปของข้อมูลสารสนเทศ การบริหารจัดการข่าวสารต่างๆ และการประชาสัมพันธ์
5. สร้างระบบเครือข่ายทรัพยากรน้ำในส่วนกลาง และลุ่มน้ำภาคตะวันออก

■ การพัฒนาระบบบริหาร กรมทรัพยากรน้ำ (ก.พ.ร.)

การพัฒนาระบบบริหาร กรมทรัพยากรน้ำ จัดเป็นส่วนหนึ่งของงานอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การปฏิบัติราชการของกรมทรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารงาน และการปฏิบัติราชการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 โดยมุ่งหมายให้เกิดผลต่อทุกหน่วยงานในกรมทรัพยากรน้ำ

หน่วยงานผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบหลัก คือ คณะกรรมการพัฒนาระบบบริหารกรมทรัพยากรน้ำ และกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร ซึ่งมีหน้าที่สำคัญคือ การประสานงานกับสำนักงาน ก.พ.ร. หน่วยงานกลางอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับทราบแนวทางการพัฒนาระบบราชการ การเสนอแนะข้อดีในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารตามมาตรา 3/1 และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ให้หน่วยงานนำเครื่องมือต่างๆ ที่ช่วยในการพัฒนาระบบบริหาร อาทิ ระบบการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ระบบการควบคุมภายใน มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าในการปฏิบัติงาน

ในช่วงปี 2546 กรมทรัพยากรน้ำ ได้มีคำสั่งกรมทรัพยากรน้ำ ที่ 87/2546 ลงวันที่ 14 มกราคม 2546 แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบบริหารกรมทรัพยากรน้ำ เพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากนั้นได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ และระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทย ด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ การประสานและส่งเสริมให้หน่วยงานนำเครื่องมือต่างๆ ที่ช่วยในการพัฒนาระบบบริหาร การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจและการทบทวนโครงสร้างภารกิจของกรมทรัพยากรน้ำ เสนอผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น

การลดขั้นตอนและระยะเวลาปฏิบัติราชการเพื่อประชาชน

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการประชาชนที่ดีขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 โดยมีกลุ่มผู้รับผิดชอบ

ผลการดำเนินงานในปี 2546 ประกอบด้วย การให้สัมปทาน ประกอบกิจการประปา จำนวน 5 กระบวนงาน ได้แก่ การขอรับสัมปทานประกอบกิจการประปา การขอขยายเขตสัมปทานประกอบกิจการประปา การขอต่ออายุสัมปทานประกอบกิจการประปา การขอโอนสัมปทานประกอบกิจการประปา และการขอปรับอัตราค่าน้ำประปาหรือค่ารักษามาตรวัดน้ำ การแต่งตั้งคณะทำงานลดขั้นตอนและระยะเวลาปฏิบัติราชการเพื่อประชาชน (ระยะที่ 1) พร้อมทั้งดำเนินการปรับลดขั้นตอนและระยะเวลาปฏิบัติราชการลงเฉลี่ยร้อยละ 31-48 รายงานผลการลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนต่อปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงาน ก.พ.ร. โดยมุ่งดำเนินการให้มีผลทางปฏิบัติก่อนเดือนตุลาคม 2546

การจัดวางระบบการควบคุมภายในกรมทรัพยากรน้ำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ประหยัด และช่วยป้องกันหรือลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้ของการรายงานทางการเงินของกรมทรัพยากรน้ำ ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร ซึ่งทำหน้าที่จัดวางระบบการควบคุมภายใน และจัดทำรายงานผลความคืบหน้าเสนอต่อปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการตรวจสอบประจำกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

ผลการดำเนินงานในปี 2546 ประกอบด้วย การจัดฝึกอบรมหลักสูตรมาตรฐานการควบคุมภายในให้แก่ข้าราชการระดับผู้บริหารกรมทรัพยากรน้ำ จำนวน 93 คน โดยความร่วมมือระหว่างสำนักส่งเสริมและประสานมวลชนกับกลุ่มพัฒนาระบบบริหารทุกหน่วยงาน จัดวางระบบการควบคุมภายใน และเสนอแผนปรับปรุงการควบคุมภายในของหน่วยงาน ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2546 รายงานผลความคืบหน้าในการจัดวางระบบควบคุมภายใน

การจัดทำแผนกลยุทธ์ระยะกลางและระยะยาวของกรมทรัพยากรน้ำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรของกรมทรัพยากรน้ำ มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ และการจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์ระยะกลางและระยะยาวของกรมทรัพยากรน้ำ ภายใต้หน้าที่รับผิดชอบของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ สำนักส่งเสริมและประสานมวลชน และกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนกลยุทธ์กรมทรัพยากรน้ำ จัดประชุมผู้บริหาร คณะทำงาน และบุคลากรของกรมทรัพยากรน้ำ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดทำแผนกลยุทธ์ได้

ผลการดำเนินงานในปี 2546 ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนกลยุทธ์กรมทรัพยากรน้ำตามคำสั่งกรมทรัพยากรน้ำที่ 233/2546 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2546 จัดประชุมเพื่อทบทวนวิสัยทัศน์กรมทรัพยากรน้ำ ด้วยการระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดประชุมผู้บริหาร คณะทำงาน และบุคลากรของกรมทรัพยากรน้ำ เพื่อระดมความคิดในการจัดทำแผนกลยุทธ์กรมทรัพยากรน้ำ และการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

■ การจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการลุ่มน้ำ

ในการแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ลุ่มหลัก 25 แห่งทั่วประเทศ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งลุ่มน้ำ ด้วยการจัดตั้งองค์กรเพื่อการบริหารจัดการทั้งระบบลุ่มน้ำ ไม่ใช่เฉพาะจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ภายใต้อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการลุ่มน้ำ ได้เริ่มดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทช.) ตั้งแต่ปี 2542 โดยจัดทำเป็นโครงการนำร่องที่ลุ่มน้ำปิงตอนบน ปิงตอนล่างและป่าสักก่อน เพื่อหารูปแบบของคณะกรรมการ ได้แก่ องค์ประกอบของคณะกรรมการลุ่มน้ำ บทบาทหน้าที่ รวมทั้งคณะทำงานต่างๆ จากนั้นได้ปรับปรุงรูปแบบ วิธีการ ขั้นตอนในการสรรหาคณะกรรมการลุ่มน้ำเพื่อให้ได้รูปแบบที่เป็นที่ยอมรับ จนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2545 สามารถจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำได้ 14 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ปิงตอนบน ปิงตอนล่าง วัง ยม น่าน ป่าสัก เจ้าพระยาตอนล่าง สะแกกรัง มูลตอนบน บางปะกง-ปราจีนบุรี ชายทะเลฝั่งตะวันออก แม่กลอง คลองท่าตะเภา ทำจีน

เมื่อมีการจัดตั้งกรมทรัพยากรน้ำขึ้นในปี 2545 ได้สานต่อการจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำโดยกำหนดเป้าหมายในการจัดตั้งคณะกรรมการให้ครบ 25 ลุ่มน้ำหลัก จำนวน 29 คณะกรรมการภายในปี 2546 โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ลุ่มน้ำ

องค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการลุ่มน้ำ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละลุ่มน้ำ โดยคัดเลือกจากข้าราชการ ผู้แทนรัฐวิสาหกิจ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการใช้ทรัพยากรน้ำ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรืออาศัยอยู่ในลุ่มน้ำ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยมีสัดส่วนและจำนวนตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ลุ่มน้ำ สำหรับประธานอนุกรรมการและเลขานุการ ให้แต่งตั้งจากคณะกรรมการในลุ่มน้ำนั้นๆ และให้มีผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความจำเป็น

บทบาทหน้าที่หลักของคณะกรรมการลุ่มน้ำ คือ เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติเกี่ยวกับนโยบาย แผนงานโครงการและแนวทางแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำ จัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประสานแผน จัดลำดับความสำคัญ กำหนดปริมาณการใช้น้ำ จัดสรรน้ำ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประนีประนอม ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง และแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งน้ำ การป้องกันแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วมและคุณภาพน้ำ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รับฟังความคิดเห็น และทำความเข้าใจกับประชาชน

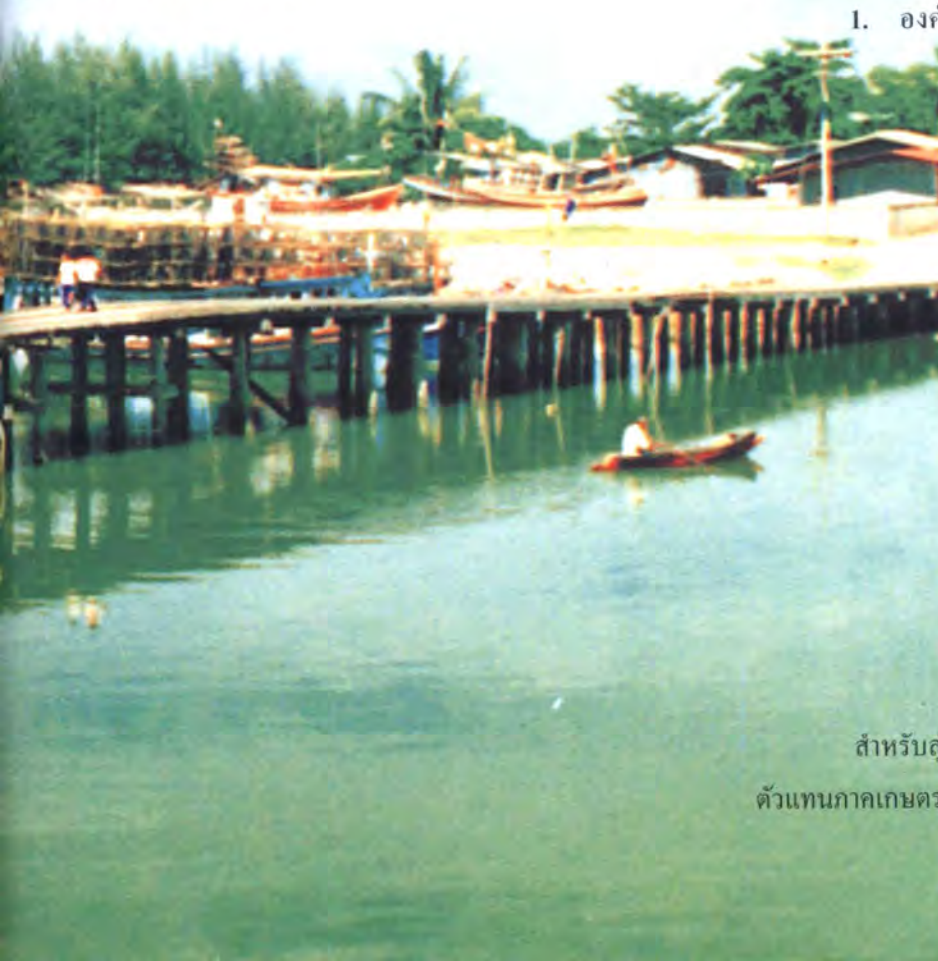

ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติครั้งที่ 1/2546 วันที่ 1 พฤษภาคม 2546 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างของคณะกรรมการลุ่มน้ำไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบคณะกรรมการลุ่มน้ำ

- 1.1 ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ลุ่มน้ำตามความจำเป็นและเหมาะสม
- 1.2 ผู้ใช้น้ำภาคเกษตรกรรม จังหวัดละ 1 คน
- 1.3 ผู้ใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจ การท่องเที่ยวและบริการจังหวัดละ 1 คน
- 1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. อบต. เทศบาล) จังหวัดละ 1 คน
- 1.5 สถาบันการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดละ 1 คน
- 1.6 องค์กรประชาชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดละ 1 คน

สำหรับลุ่มน้ำใดที่เป็นลุ่มน้ำขนาดเล็กมีจังหวัดเดียว ให้มีตัวแทนภาคเกษตรกรรมจากอำเภอหรือลุ่มน้ำสาขา แห่งละ 1 คน

2. วิธีการ ขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 นโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวง และนโยบายของกรมทรัพยากรน้ำ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและติดตามประเมินผล เพื่อการแก้ไขปัญหา การลดข้อขัดแย้ง การจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรม ตลอดจนการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการกำหนดแนวทางและขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ ดังนี้

2.1 การคัดสรรตัวแทนผู้ใช้น้ำภาคเกษตรกรรม โดยกรมทรัพยากรน้ำ ดำเนินการคัดสรรตัวแทนผู้ใช้น้ำภาคเกษตรกรรม จากผู้แทนหมู่บ้าน ๆ ละ 1-2 คน เข้าร่วมสัมมนาที่อำเภอ ซึ่งจัดครั้งละ 3-4 อำเภอ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาครั้งละประมาณ 200 คน และให้คัดสรรบุคคลที่มีความเสียสละ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสนใจเรื่องน้ำ กล้าแสดงออก และพร้อมที่จะทำงานเพื่อชุมชน หมู่บ้านละ 1 คน สำรอง 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนในระดับตำบล และให้คัดเลือกตัวแทนของตำบล ๆ ละ 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนระดับอำเภอ และให้คัดเลือกตัวแทนระดับอำเภอ ๆ ละ 3 คน เพื่อคัดเลือกเป็นตัวแทนของจังหวัด ๆ ละ 1 คน สำรอง 2 คน ตัวแทนจังหวัดจะได้รับ การแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ

2.2 การคัดสรรตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจ การท่องเที่ยว และบริการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และองค์กรประชาชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน กรอบโครงสร้างกำหนดไว้ จังหวัดละ 1 คน ในการคัดสรรตัวแทนจึงจัดให้มีการสัมมนาการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ในระดับลุ่มน้ำขึ้น 1-2 ครั้ง ในแต่ละลุ่มน้ำ โดยเชิญกลุ่มบุคคลดังกล่าวมาเข้าร่วมสัมมนาและให้คัดเลือกตัวแทนแต่ละกลุ่ม จังหวัดละ 1 คน เป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ

2.3 การคัดสรรตัวแทนภาคราชการในระดับภาค / ศูนย์ / เขต ที่อยู่ในลุ่มน้ำนั้น ๆ ด้วยการเชิญหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าร่วมสัมมนาการบริหารจัดการลุ่มน้ำในระดับลุ่มน้ำที่จัดขึ้น เช่นเดียวกับข้อ 2.2 และให้ที่ประชุมสัมมนาเป็นผู้ร่วมกันกำหนดกรอบโครงสร้างของส่วนราชการที่สมควรจะเข้ามาเป็นอนุกรรมการลุ่มน้ำ ตามความจำเป็นและเหมาะสม ไม่ควรมากเกินไป

2.4 การแต่งตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำจะดำเนินการเมื่อได้กรอบโครงสร้างและผู้แทนผู้ใช้น้ำภาคส่วนต่างๆ แล้ว กรมทรัพยากรน้ำ จะนำเสนอกรอบโครงสร้างให้ประธานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เป็นผู้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ

ภารกิจต่อไปคือ การแต่งตั้งคณะทำงานที่อยู่ภายใต้ คณะอนุกรรมการลุ่มน้ำ คือ คณะทำงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล คณะทำงานด้านแผน ด้านข้อมูล ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านอื่นๆ และสำนักงานคณะกรรมการลุ่มน้ำที่ต้องเร่งดำเนินการ แต่งตั้งให้แล้วเสร็จ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะกรรมการลุ่มน้ำและคณะทำงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามบทบาทที่กำหนดไว้ และต้องสนับสนุนให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ โดยคาดหวังว่า “องค์กรลุ่มน้ำ” จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนวิสัยทัศน์แห่งชาติให้สามารถบรรลุเป้าหมาย คือ ภายในปี 2568 ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและมีคุณภาพ โดยมีระบบการบริหารจัดการ องค์กรระบบกฎหมายในการใช้ทรัพยากรน้ำที่เป็นธรรม ยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ

การพัฒนาบุคลากรของกรมทรัพยากรน้ำ

บุคลากรจัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งต่อการผลักดันให้ภารกิจของกรมทรัพยากรน้ำสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าในทิศทางที่ถูกต้องสามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งกรมทรัพยากรน้ำได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรของกรมทรัพยากรน้ำในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และทักษะในการบริหารงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมั่นใจในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

ปี 2546 นับเป็นปีแห่งการเริ่มต้นในการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรของกรมทรัพยากรน้ำอย่างแท้จริง โดยกำหนดงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมบุคลากรถึง 20,517,230 บาท ผลที่ปรากฏเป็นรูปธรรมจากการดำเนินการดังกล่าวคือ การที่เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมสามารถดำเนินการจัดตั้งองค์กรลุ่มน้ำได้ครบทั้ง 25 ลุ่มน้ำ จำนวน 29 คณะอนุกรรมการ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำรายงานตามระบบราชการแนวใหม่ เช่น ระบบการควบคุมภายใน การจัดทำแผนกลยุทธ์ของกรมทรัพยากรน้ำ การจัดทำฐานข้อมูล และการจัดทำ Web Page ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหารงาน รายงานผลการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน แต่ละสาขาวิชาชีพ เป็นต้น

ทั้งหมดนี้สามารถสรุปผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านบริหารจัดการ มีการจัดฝึกอบรม 11 หลักสูตร 23 รุ่น 2,289 คน ภายใต้งบประมาณจำนวน 4,521,244 บาท
 2. ด้าน IT มีการจัดฝึกอบรม 6 หลักสูตร 8 รุ่น 212 คน ภายใต้งบประมาณจำนวน 665,805 บาท
 3. ด้านเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน 13 หลักสูตร 26 รุ่น 1,330 คน ภายใต้งบประมาณจำนวน 8,957,724 บาท
 4. การจัดส่งบุคลากรไปพัฒนาและฝึกอบรมหน่วยงานภายนอก 8 หลักสูตร 8 รุ่น 14 คน ภายใต้งบประมาณจำนวน 95,501 บาท
 5. การฝึกอบรมบุคลากรภายนอกองค์กร 9 หลักสูตร 105 รุ่น 9,764 คน ภายใต้งบประมาณจำนวน 6,276,956 บาท
- รวมการจัดฝึกอบรมทั้งสิ้น 47 หลักสูตร 170 รุ่น 13,609 คน ภายใต้งบประมาณจำนวน 20,517,230 บาท

■ การบริหารจัดการน้ำสะอาด

การบริหารจัดการน้ำสะอาดคือ การดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีน้ำสะอาดสำหรับการดื่มและใช้อย่างเพียงพอ โดยรัฐเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดได้ด้วยตนเอง และเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพของประชาชนในชุมชนมีความยั่งยืน สำนักบริหารจัดการน้ำได้รวบรวมและจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการน้ำสะอาดไว้ ดังนี้

การบริหารจัดการน้ำสะอาดก่อนการปฏิรูประบบราชการ

กิจกรรมสำคัญในการจัดหาและพัฒนา น้ำสะอาดในอดีตจนถึงปัจจุบัน (กันยายน 2545) ได้แก่ การก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน การก่อสร้างถังเก็บน้ำแบบ ฝ.99 การปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้านเดิม การเจาะบ่อบาดาล การขุดบ่อน้ำตื้น ซึ่งรัฐได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านวิชาการและการปฏิบัติในการจัดหาและพัฒนา น้ำสะอาดให้แก่ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการต่างๆ

การบริหารจัดการน้ำสะอาด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น โดยหมวด 5 มาตรา 78 กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง และภายใต้ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตรา 16(4) ได้กำหนดให้เทศบาลเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองทางด้านการศึกษา ประถมศึกษา และการก่อสร้างอื่น ๆ ตลอดจนพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 68(1) ได้กำหนดว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีน้ำเพื่อการบริโภค และการเกษตร

ภารกิจสาธารณสุข (แหล่งน้ำ / ระบบประปาชนบท) กรมทรัพยากรน้ำ จะต้องถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 13 ภารกิจ คือ

1. ก่อสร้างระบบน้ำสะอาดหมู่บ้านมาตรฐาน ก และ ข
2. ก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน (ผิวดิน)
3. ขุดสระ / ขุดลอกหนองน้ำ
4. ก่อสร้างระบบประปาชนบท
5. ซ่อมและปรับปรุงระบบประปาชนบท
6. ถังเก็บน้ำแบบ ฝ.99
7. ประปาหมู่บ้านแบบบาดาลขนาดกลาง
8. ประปาหมู่บ้านแบบบาดาลขนาดใหญ่
9. ประปาหมู่บ้านแบบผิวดิน
10. ประปาหมู่บ้านแบบผิวดินขนาดใหญ่
11. ทดสอบปริมาณน้ำ
12. ปรับปรุงประปาหมู่บ้านเดิม
13. สำรวจแผนที่

ทั้งนี้ภารกิจดังกล่าวทั้ง 13 ภารกิจ กรมทรัพยากรน้ำ ได้ดำเนินการส่งมอบภารกิจ และทรัพย์สินให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรียบร้อยแล้ว สำหรับการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน เป็นอีกภารกิจหนึ่งที่ถ่ายโอน หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดจะดำเนินการในเรื่องการบริหารจัดการน้ำสะอาดในรูปแบบการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นผู้ขอตั้งงบประมาณในการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน ตลอดจนการบำรุงรักษา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าของกิจการประปาหมู่บ้าน และรับผิดชอบในการบริหารจัดการให้กิจการประปาหมู่บ้านสามารถดำเนินการ เพื่อให้บริการน้ำสะอาดแก่ประชาชนในหมู่บ้านได้อย่างเพียงพอ และยั่งยืนตลอดไป

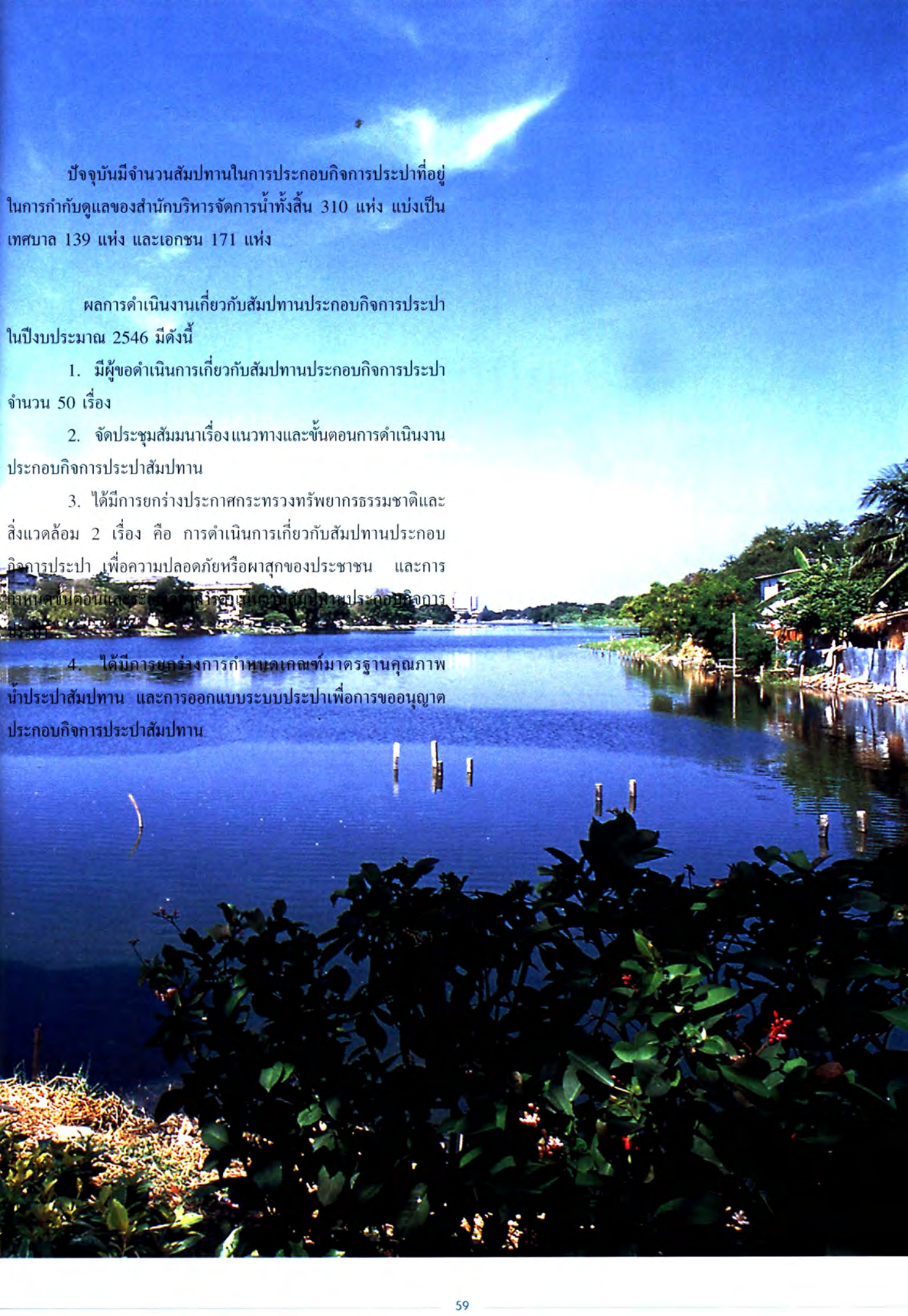
■ การสัมปทานประกอบกิจการประปา

การดำเนินการเกี่ยวกับการประกอบกิจการประปาสัมปทาน ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 ได้กำหนดว่ากิจการประปาเป็นกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค เว้นแต่ จะได้รับอนุญาตหรือได้รับสัมปทานจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกำกับดูแลกิจการประปาสัมปทาน เพื่อให้ประชาชน ผู้ใช้น้ำได้รับการบริการที่ดีที่สุดและเป็นธรรม ได้มีการดำเนินการ ตรวจสอบ และการดำเนินงาน ประกอบด้วย การตรวจสอบการให้บริการ น้ำประปา การตรวจสอบคุณภาพน้ำประปา การตรวจสอบราคา และ การตรวจสอบบัญชี เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

การดำเนินการเกี่ยวกับการประกอบกิจการประปาสัมปทาน มี 6 กรณี ประกอบด้วย การขอรับสัมปทานประกอบกิจการประปา การขอขยายเขตสัมปทานประกอบกิจการประปา การขอต่ออายุสัมปทาน ประกอบกิจการประปา การขอโอนสัมปทานประกอบกิจการประปา การขอปรับอัตราค่าน้ำประปาหรือค่ารักษามาตรวัดน้ำ และการขอ อนุญาตจำหน่ายน้ำประปา

เดิมขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการดำเนินการเกี่ยวกับการประปา สัมปทาน ได้ใช้ระเบียบกรมโยธาธิการว่าด้วยการกำหนดขั้นตอน และระยะเวลาดำเนินการงานสัมปทานประกอบกิจการประปาสัมปทาน พ.ศ. 2538 ปัจจุบัน กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้ปรับลดขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการงานสัมปทาน ประกอบกิจการประปาให้น้อยลงกว่าเดิม

ปัจจุบันมีจำนวนสัมปทานในการประกอบกิจการประปาที่อยู่
ในการกำกับดูแลของสำนักบริหารจัดการน้ำทั้งสิ้น 310 แห่ง แบ่งเป็น
เทศบาล 139 แห่ง และเอกชน 171 แห่ง

ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสัมปทานประกอบกิจการประปา
ในปีงบประมาณ 2546 มีดังนี้

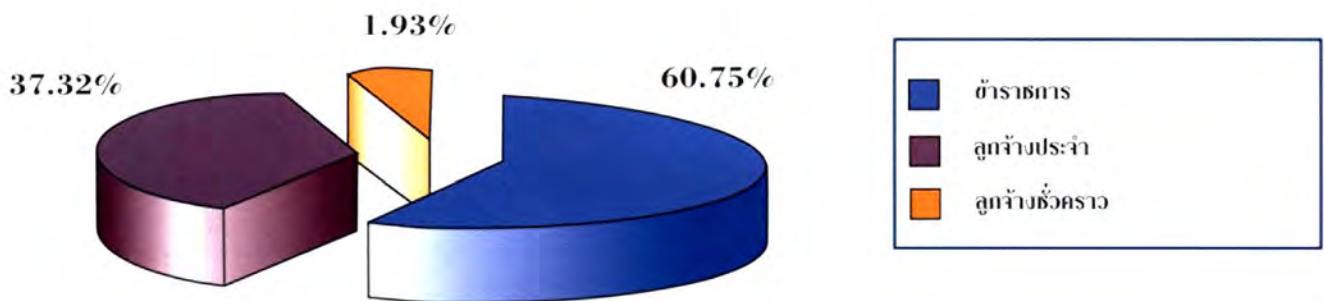
1. มีผู้ขอดำเนินการเกี่ยวกับสัมปทานประกอบกิจการประปา
จำนวน 50 เรื่อง
2. จัดประชุมสัมมนาเรื่องแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงาน
ประกอบกิจการประปาสัมปทาน
3. ได้มีการยกร่างประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม 2 เรื่อง คือ การดำเนินการเกี่ยวกับสัมปทานประกอบ
กิจการประปา เพื่อความปลอดภัยหรือผาสุกของประชาชน และการ
กำหนดขั้นตอนและระเบียบการสัมปทานประกอบกิจการ
4. ได้มีการยกร่างการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ
น้ำประปาสัมปทาน และการออกแบบระบบประปาเพื่อการขออนุญาต
ประกอบกิจการประปาสัมปทาน

ข้อมูลและสถิติด้านต่างๆ ของกรมทรัพยากรน้ำ

ข้อมูลอัตรากำลังของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว กรมทรัพยากรน้ำ

	ส่วนกลาง	ภูมิภาค/พื้นที่	รวม
ข้าราชการ	534	1,087	1,621
ลูกจ้างประจำ	328	702	1,030
ลูกจ้างชั่วคราว	17	204	221
รวมทั้งสิ้น	879	1,993	2,872

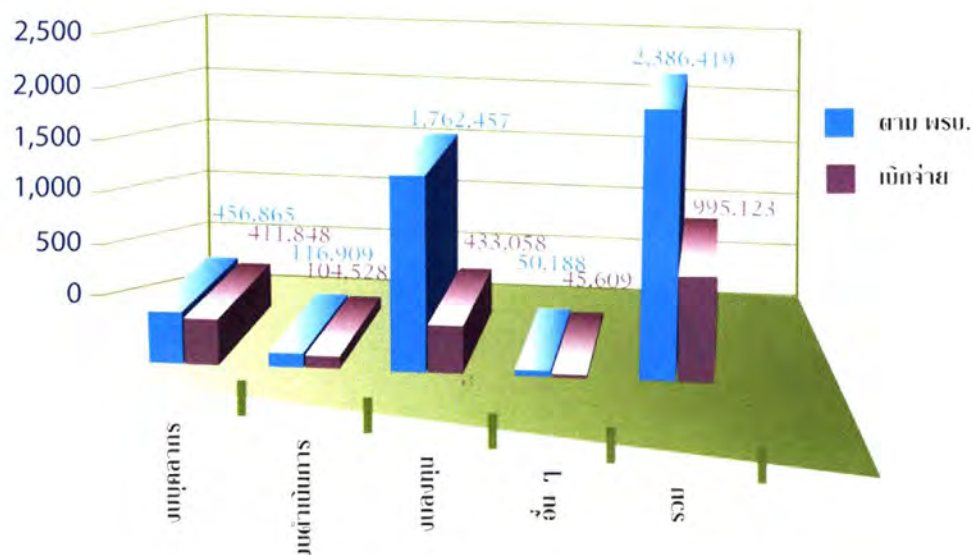
ผังแสดงอัตรากำลังข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว กรมทรัพยากรน้ำ (หน่วย : คน)

ข้อมูลงบประมาณปี 2546 แสดงการเปรียบเทียบงบประมาณตาม พรบ. และการเบิกจ่ายทุกรายการ

	งบบุคลากร	งบดำเนินงาน	งบลงทุน	อื่น ๆ	รวม
ตาม พรบ.	456.865	116.909	1,762.457	50.188	2,386.419
เบิกจ่าย	411.848	104.528	433.058	45.690	995.123
1. งานจัดหาแหล่งน้ำและจัดการทรัพยากรน้ำ	73.647	41.356	3.174	17.219	135.396
2. งานจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ	19.990	2.431	89.828		112.250
3. งานก่อสร้างแหล่งน้ำชนบท	184.277	36.129			220.406
4. งานซ่อมบำรุงแหล่งน้ำชนบท	133.083	17.025	3.697		153.804
5. โครงการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำลุ่มน้ำลุ่มตื้น			218.710		218.710
6. โครงการพัฒนาลำน้ำดี			30.170		30.170
7. โครงการก่อสร้างปรับปรุงกิจการประปาเทศบาล	0.851	0.437	72.763	1.022	75.073
8. งบกลางและอื่น ๆ		7.150	14.716	27.449	49.316

ผังแสดงงบประมาณและการเบิกจ่ายประจำปี 2546

แผนและผลการฝึกอบรมปีงบประมาณ 2546

กิจกรรมการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ	หลักสูตร		จำนวนรุ่น		จำนวนคน		งบประมาณ
	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	
	1. ด้านบริหาร	10	11	24	23	2,460	
2. ด้าน IT	8	6	11	8	280	212	1,251,600.00
3. ด้านเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน	13	13	26	26	1,305	1,330	9,705,285.00
4. ส่งบุคลากรไปพัฒนาและฝึกอบรมหน่วยงานภายนอก	8	8	8	8	14	14	80,000.00
6. ฝึกอบรมบุคลากรภายนอกองค์กร	5	9	102	105	8,890	9,764	5,975,100.00
รวม	44	47	171	170	12,949	13,609	20,890,100.00

พี่นพ
อนุรักษ์

อย่างบูรณาการและยั่งยืน

เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของ

ประชาชน

กรมทรัพยากรน้ำ

● อาคารกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ชั้น 9
49 ถนนพระรามที่ 6 ซอย 30 เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0-2298-5699, 0-2298-5700 โทรสาร 0-2298-5699
www.dwr.go.th